

CUM SĂ OPREȘTI BULLYINGUL ȘI SĂ SCHIMBI DESTINE

Ghid de prevenire și gestionare
eficientă a bullyingului

Elaborat pentru cadrele didactice

Autori:

Diana Gabriela Popa

Maria Cristina (Crina) Nedelcu

CUM SĂ OPREȘTI BULLYINGUL ȘI SĂ SCHIMBI DESTINE

**Ghid de prevenire și gestionare
eficientă a bullyingului**

Elaborat pentru cadrele didactice

Autori:

Diana Gabriela Popa

Maria Cristina (Crina) Nedelcu

Diana Gabriela Popa

Diana Gabriela Popa este psiholog clinician autonom, cu o experiență profesională solidă de peste 7 ani. A urmat cursurile Facultății de Psihologie și Științele Educației, atât studiile de licență, cât și de master, completând apoi formarea profesională în psihoterapie în cadrul Asociației de Hipnoterapie și Psihoterapie Cognitiv-Comportamentală.

Activitatea sa clinică implică lucrul cu copii, adolescenți și adulți, cu o atenție deosebită asupra adaptării demersului clinic în funcție de nevoile fiecărei etape de vârstă.

Dr. Maria Cristina (Crina) Nedelcu

Dr. Maria Cristina (Crina) Nedelcu este psiholog clinician și doctor în științe medicale, cu o experiență de peste 20 de ani în evaluarea și intervenția specializată pentru copiii și adolescenții cu tulburări de neurodezvoltare.

Fondatoare a Clinicii Neuroatipic, dr. Nedelcu a construit o echipă de specialiști dedicată sănătății mintale a copiilor și adolescenților.

Un reper important în cariera sa este coordonarea echipei care a tradus și adaptat în România instrumentul ADOS-2.

În 2024, a fondat Fundația Neuroatipic, un proiect ambițios dedicat creării de spații adaptate pentru copiii și tinerii neuroatipici, urmărind principii de design pentru neurodiversitate, menite să le ofere un mediu sigur și stimulant în care să își atingă potențialul maxim.

Cel mai important proiect realizat până acum este Amenajarea Lojei Senzoriale pe Arena Națională din București, un spațiu incluziv unde copiii și tinerii neuroatipici pot urmări meciurile de fotbal într-un mediu adaptat nevoilor lor.

Dr. Nedelcu este un susținător activ al integrării și acceptării copiilor cu tulburări de neurodezvoltare, promovând constant soluții care le facilitează accesul la educație, cultură și sport.

CUVÂNT ÎNAINTE

Henry Adams, istoric și scriitor american a reușit să surprindă esența influenței profesorului în viața unui copil, folosind o frază memorabilă: „Un profesor își exercită influența pentru eternitate; niciodată nu poate spune unde se oprește influența sa.” Această idee exprimă rolul complex pe care îl are cadrul didactic în viața unui elev – nu doar ca transmițător de informații, ci ca formator de caractere, îndrumător moral, sprijin emoțional și model autentic. Profesorul, practic, ajută în stabilirea unor repere morale, șlefuieste atitudini și valori ce conduc la formarea caracterului; este cel care observă potențialul din fiecare elev și îl încurajează. Și nu în ultimul rând, este adultul care oferă empatie, siguranță și stabilitate.

Tocmai de aceea, într-un context în care bullyingul devine tot mai vizibil și mai nociv, nevoia unei intervenții bine structurate în fața violenței școlare devine tot mai evidentă. Este esențial să înțelegem ce înseamnă agresiunea în mediul educațional și cum puteți dumneavoastră, în calitate de cadre didactice, să acționați eficient pentru a preveni și a limita acest fenomen care afectează grav sănătatea emoțională a elevilor. Din păcate, bullyingul nu este un fenomen izolat, ci o realitate prezentă cu efecte semnificative și de durată.

Acest ghid a fost dezvoltat pentru a vă furniza un sprijin concret, oferindu-vă instrumente practice și resurse eficiente – tehnici pentru gestionarea conflictelor, sugestii de comunicare eficientă cu părinții, informații despre caracteristicile psihologice ale agresorului și victimei, dar și despre efectele pe termen lung ale bullyingului asupra copilului și asupra mediului școlar. Totodată, veți regăsi în paginile sale strategii pentru construirea unui climat educațional bazat pe siguranță, empatie, respect și incluziune.

Despre Fundația Neuroatipic

Fundația Neuroatipic a fost înființată în anul 2024, din dorința de a sprijini copiii și tinerii cu tulburări de spectru autist, oferindu-le resursele necesare pentru a-și depăși provocările și a-și atinge potențialul maxim.

Prin programe dedicate, ne adresăm atât copiilor, cât și părinților, specialiștilor și întregii comunități, promovând un mediu în care neurodiversitatea este înțeleasă, acceptată și valorizată.

Ne propunem să contribuim la construirea unei societăți mai incluzive, în care fiecare copil are șansa de a se dezvolta armonios, indiferent de modul în care percepe și interacționează cu lumea.

Fundația Neuroatipic a dat startul unor proiecte prin crearea unor spații adaptate special pentru copiii și tinerii neuroatipici, și anume loje senzoriale pentru vizionarea meciurilor de fotbal și pentru participarea la festivaluri.

 www.fundatie-neuroatipic.ro (link: <https://fundatie-neuroatipic.ro/>)

 Facebook: [facebook.com/fundatie-neuroatipic](https://www.facebook.com/fundatie-neuroatipic)
(link: <https://www.facebook.com/fundatie-neuroatipic>)

 Instagram: [instagram.com/fundatie-neuroatipic](https://www.instagram.com/fundatie-neuroatipic)
(link: <https://www.instagram.com/fundatie-neuroatipic/>)

Despre Siguranța Școlară

Direcția Siguranța Școlară este structura specializată din cadrul Poliției Române, cu atribuții în domeniul prevenirii și combaterii criminalității în incinta și zona adiacentă unităților de învățământ preuniversitar.

Misiunea Direcției Siguranța Școlară constă în asigurarea unui mediu educațional sigur și propice învățării pentru toți elevii, prin implementarea de strategii menite să prevină violența, bullyingul și alte comportamente deviante în școli. Aceasta include colaborarea strânsă cu cadre didactice, părinți, autorități locale și organizații non-guvernamentale pentru a dezvolta programe de educație și conștientizare.

Viziunea sa se concentrează pe crearea unui mediu școlar sigur și optim pentru dezvoltarea armonioasă a elevilor.

 WEB: sigurantascolara.ro (link <https://sigurantascolara.ro/>)

 Facebook: [sigurantascolara](https://www.facebook.com/sigurantascolara)
(link https://www.facebook.com/sigurantascolara?locale=ro_RO)

 Instagram: [sigurantascolararo](https://www.instagram.com/sigurantascolararo)
(link <https://www.instagram.com/sigurantascolararo/>)

CUPRINS

Capitolul I. Înțelegerea fenomenului de bullying	7
1. Ce este bullyingul?	8
1.1. Definiție și tipologii	8
1.2. Bullyingul vs. alte comportamente	10
1.3. Bullyingul este diferit de conflict	11
2. Forme de bullying	13
2.1. Bullying fizic	14
2.2. Bullying verbal	15
2.3. Bullying cibernetic	15
2.4. Bullying relațional	16
2.5. Bullying pe bază de prejudecăți	17
2.6. Bullying sexual	18
3. Profilul copilului/adolescentului care manifestă comportamente de bullying	19
3.1. Modelul Big Five	21
4. Profilul copilului/adolescentului supus bullyingului	26
5. Cauze și factori de risc în apariția bullyingului	29
6. Efectele bullyingului asupra dezvoltării copilului	32
6.1. Efectele asupra copiilor/adolescenților supuși bullyingului	32
6.2. Efectele bullyingului asupra martorilor	34
6.3. Efectele bullyingului asupra copilului și adolescentului diagnosticat cu Tulburare de spectru autist (TSA)	35
Capitolul II. Identificare și intervenție	38
1. Indicatori ai bullyingului la elevi	38
2. Indicatori comportamentali ai bullyingului la copiii/ adolescenții care se implică în bullying și la cei care sunt victimizați	38
3. Intervenția în clasă – ce poate face profesorul când observă bullyingul	40

Capitolul III. Prevenție și construire a unui climat pozitiv	45
1. Strategii de prevenire a bullyingului	45
2. Crearea unui climat educațional bazat pe respect, incluziune și empatie	47
3. Activități la nivelul clasei pentru reducerea bullyingului	50
4. Implicarea elevilor ca agenți ai schimbării	52
Capitolul IV. Cadrul normativ privind fenomenul de bullying în mediul școlar din România	54
Referințe bibliografice	75

Capitolul I. Înțelegerea fenomenului de bullying

Importanța ghidului

Vom deschide acest capitol în care definim conceptul de bullying oferind o perspectivă asupra acestui fenomen, printr-o revizuire a ultimilor statistici efectuate la nivel mondial și național. O meta-analiză globală publicată în 2025, bazată pe date adunate de la peste 600.000 de participanți, a evidențiat o prevalență de 25% a cazurilor de hărțuire în școli.

În ceea ce privește țara noastră, România se află pe locul 3 în Europa în ceea ce privește bullyingul în școli. Agresivitatea fizică este raportată la un copil din zece la liceu și un elev din șapte la gimnaziu. În ceea ce privește cyberbullyingul, acesta se regăsește în procent de 14% la elevii de gimnaziu și 12,5% în rândul elevilor de liceu. Un raport al Salvați Copiii România (2022) indică faptul că 82% din elevi au fost martori ai bullyingului în școală, iar 75% dintre aceștia au fost martori în propria clasă.

Potrivit raportului „Bunăstarea copilului din mediul rural”, publicat de Fundația Word Vision Romania, în 2024, peste 93% din copiii din mediul rural au fost expuși, pe parcursul anului școlar, la cel puțin un incident de bullying. Cea mai frecventă formă de abuz a fost violența școlară, iar în aproximativ o treime din cazurile de umilire publică, agresorul a fost chiar un cadru didactic. În plus, 43% dintre părinți și 29% dintre copii susțin că, în urma acestor incidente, nu a fost luată nicio măsură. Totodată, 37% dintre profesori se declară puțin sau deloc pregătiți pentru a recunoaște elevii afectați de violență. Raportul mai arată că doar 45% dintre cadrele didactice consideră că știu cum să acționeze în cazurile de agresiune școlară.

În cadrul unui studiu inițiat de către Ministerul Educației și Poliția Română, prin Direcția Siguranța Școlară, au fost raportate următoarele statistici privind incidența formelor de violență în mediul școlar în 2023: 36% au fost victime ale zvonurilor răutăcioase și 50% dintre elevi au fost jigniți; 22% dintre elevi au avut certuri

violente cu alți elevi, pe când 18% au fost umiliți. Dintre elevii care au raportat faptul că au fost victime ale bullyingului, 45% dintre aceștia au avut parte de consiliere școlară.

Amploarea acestui fenomen este îngrijorătoare, foarte mulți copii experimentând astfel zilnic situații de hărțuire, intimidare și violență în mediul școlar. Un alt motiv îngrijorător îl reprezintă impactul acestui fenomen pe termen lung, aspect pe care îl vom dezbate în ghidul de față, în Capitolul 1 dedicat înțelegerii agresiunii interpersonale. Nu în ultimul rând, e de luat în calcul faptul că bullyingul nu impactează doar victima și familia acesteia, ci și întregul mediu educațional, martorii, agresorii și chiar cadrele didactice.

1. Ce este bullyingul?

1.1. Definiție și tipologii

Primele date oficiale ce au urmărit sistematic fenomenul de bullying au apărut la începutul anilor 1970, ca răspuns la înregistrarea mai multor cazuri de suicid în rândul copiilor, care păreau a fi efecte directe ale hărțuirii colegiale repetate. Printre cele mai influente definiții ale acestui fenomen este cea a lui Dan Olweus, psiholog suedez-norvegian renumit, recunoscut la nivel internațional ca pionier în cercetarea bullyingului și inventatorul primului program sistematic de prevenire a hărțuirii în școli. Conform acestuia (1993), bullyingul se manifestă atunci când o persoană este supusă pe o perioadă extinsă de timp și în mod repetat unor comportamente negative din partea altora, față de care nu reușește să se apere.

Cele trei criterii cruciale ce caracterizează bullyingul sunt:

1. **Agresiunea intenționată** – bullyingul face parte din comportamentele agresive și se referă la acte deliberate de a provoca rău.

2. **Repetitivitatea** – presupune faptul că hărțuirea are loc de mai multe ori, pe o perioadă prelungită; este de menționat faptul că incidentele izolate nu sunt considerate bullying.

3. **Dezechilibrul de putere** – cel care agresează deține un avantaj de putere (real sau perceput), ceea ce limitează capacitatea celui supus bullyingului de a riposta.

Așadar, bullyingul este recunoscut ca o formă de abuz sistematic, caracterizat prin **acțiuni agresive și intenționate, repetate în timp**, care apar între colegi și implică un **dezechilibru de forță** între persoana implicată în comportamentul agresiv și persoana victimizată. Poate avea mai multe forme:

- **Bullying direct** – bullyingul „tradițional” cu caracteristici tipice, precum aceea că este în mod fizic și verbal direct. Exemple de comportamente considerate forme de bullying fizic sunt: împinsul, lovitul cu pumnul sau cu piciorul. Bullyingul verbal include, ca exemple, tachinarea, ironia, comportamentul de amenințare direcționat către felul în care arată victima, către abilitățile sale, familia, cultura, rasa, statutul socio-economic sau religia acesteia.

De amintit mai este bullyingul sexual, care poate avea și el forme directe, ca de exemplu, atingerea în zone intime fără consimțământ, atingerea nepotrivită și nedorită, utilizarea unui limbaj sexualizat și presiunea asupra altei persoane pentru a acționa promiscuu.

- **Bullying indirect** – bullyingul care este emoțional prin comportamente oarecum mascate, care dăunează relațiilor cu covârșniciei, stimei de sine sau statutului social; de exemplu, avem transmiterea de mesaje răutăcioase ofensive, excluderea, distrugerea proprietății personale, marginalizarea și rușinarea. Nu în ultimul rând vorbim despre cyberbullying care poate fi înțeles ca un comportament agresiv sau o manipulare emoțională livrată prin intermediul tehnologiei. Acesta vizează răspândirea de povești false despre persoana-țintă, postarea de conținut media care prezintă o persoană-țintă online fără permisiunea acesteia, excluderea victimei de la participarea într-un spațiu online etc.

O distincție importantă se face între bullyingul comis **individual** și cel realizat **în grup**. Această diferență este uneori dificil de stabilit, deoarece copiii implicați în bullying sunt adesea

încurajați și susținuți de un grup sau de prieteni apropiați. Unele forme de bullying au loc strict între două persoane, în timp ce altele implică în mod clar un grup care acționează împotriva unui individ – fie el elev, profesor sau părinte.

De asemenea, să avem în vedere faptul că elevii pot fi implicați în bullying în diferite roluri:

- ca persoane victimizate;
- ca persoane care agresează;
- o combinație a celor două (agresori-victime) – persoanele afectate pot fi simultan supuse bullyingului, dar și inițiatori ai comportamentului de hărțuire.

Iar efectele pot fi devastatoare pentru oricine experimentează acest fenomen:

- Copiii și adolescenții victimizați au o vulnerabilitate crescută pentru dezvoltarea anxietății, depresiei, comportamentelor autovătămătoare, ideilor suicidare și tentativelor de suicid; risc mai mare pentru abuz de alcool, substanțe.
- Victimizarea este asociată cu niveluri semnificativ mai ridicate de suferință psihologică, niveluri reduse de bunăstare emoțională și scăderea calității vieții pentru toate formele de hărțuire.
- Bullyingul contribuie la dezvoltarea de sentimente de izolare, stimă de sine scăzută, afectarea performanțelor școlare.

1.2. Bullyingul vs. alte comportamente

Este esențial să înțelegem diferențele dintre comportamentele nepoliticoase sau răutăcioase și bullying, pentru a putea interveni eficient și adecvat. Nu orice gest jignitor înseamnă bullying, dar toate formele de lipsă de respect ar trebui abordate cu seriozitate. Scopul final nu constă doar în aplicarea unei consecințe, ci într-o educație sănătoasă care să dezvolte empatia și responsabilitatea.

- **Comportament nepolitic** – atunci când cineva spune sau face ceva deranjant, **fără intenție**, iar gestul **nu se repetă**.
 - sunt de obicei gesturi spontane, neplanificate;
 - nu au la bază dorința de a răni;

- exemple de astfel de comportamente la copii: emiterea de sunete neplăcute în fața cuiva; aruncatul de obiecte sau alte lucruri înaintea unui copil; ocuparea locului în rând în detrimentul altui coleg, lăudatul excesiv etc.

- **Comportamentul răutăcios** – atunci când cineva face sau spune ceva jignitor, **cu intenție**, dar este un **incident izolat**.

- scopul este de a răni sau de a face ca celălalt să se simtă inferior; adesea este regretat ulterior;

- de multe ori apare pe fondul unor emoții puternice, precum furia sau ca o încercare de a-i submina pe ceilalți;

- exemple de astfel de comportamente la copii: criticismul cu privire la îmbrăcăminte, aspect, inteligență, popularitate – dar aceste incidente nu se repetă.

- **Bullyingul** – atunci când cineva **repetă** comportamente jignitoare sau dureroase, **intenționat**, chiar și după ce i s-a cerut să se oprească și este evident că cealaltă persoană suferă; implică și un **dezechilibru de putere**.

- există o **intenție clară**: agresorul nu acționează din greșală, ci vrea să producă disconfort sau vătămare unei alte persoane;

- există **repetitivitate**: fie agresorul repetă în timp agresiunea, fie intenționează acest lucru;

- există un **dezechilibru de putere** între agresor și victimă; puterea poate fi dată de un statut social mai ridicat, o constituție fizică mai impunătoare sau de existența unui grup care acționează împotriva unei singure persoane.

1.3. Bullyingul este diferit de conflict

Nu orice ceartă între copii reprezintă un fenomen de bullying. Între un conflict minor și o situație de bullying nu se poate vorbi despre același nivel de **severitate**, același nivel de impact. **Conflictul** reprezintă un **dezacord** sau o **ceartă** în care ambele părți își exprimă adesea punctul de vedere. Prin intermediul acestuia, copiii pot ajunge să învețe abilități de negociere și să dobândească

tehnici de rezolvare a problemelor. În conflictul minor, copiii **nu urmăresc să provoace durerea** celorlalți, ci să își atingă un obiectiv sau o poziție.

Comportamentul de tip bullying are însă adesea legătură cu dorința de a avea putere și control asupra altcuiva. Copiii care recurg la bullying își aleg victime vulnerabile și pot obține satisfacție atunci când provoacă suferință. Acest comportament, spre deosebire de conflictul minor, are un potențial traumatizant ridicat. Când are loc bullyingul, copiii pot dezvolta mecanisme dezadaptative, cum ar fi evitarea și hipervigilența. Ei pot dezvolta chiar și comportamente antisociale, cum ar fi manipularea sau agresivitatea.

Într-un conflict, copiii pot să-și automonitorizeze comportamentul. Observă reacțiile celorlalți, își dau seama când depășesc o limită și își ajustează comportamentul în consecință. Copiii care dau dovadă de empatie observă că au rănit pe cineva și vor dori să se oprească. În schimb, copiii care au intenția clară de a face rău și al căror comportament depășește limitele unui conflict obișnuit vor continua să rănească, chiar și atunci când înțeleg că fac rău. Deseori, agresorul își maschează intenția de bullying ca fiind „glumă” sau „distracție”, ceea ce poate îngreuna diferențierea între cele două tipuri de comportamente.

În ceea ce privește raportul de putere, în micile neînțelegeri nu există o diferență între cei implicați – au vulnerabilități similare și un nivel comparabil de putere. Diferă modalitatea în care privesc aceeași situație din perspective diferite, ceea ce poate determina apariția frustrării și a furiei. De regulă, intensitatea emoțiilor este similară de ambele părți, deoarece fiecare încearcă să își atingă propriul obiectiv. În mijlocul tensiunii, emoțiile pot escalada, ducând la un conflict aprins. Acesta este momentul în care se pot spune lucruri regretate ulterior.

Persoanele implicate într-un conflict își doresc, în general, să rezolve situația. Schimbul de replici este modul în care fiecare își susține punctul de vedere și încearcă să obțină ceea ce își dorește. În schimb bullyingul nu este un conflict sau un dezacord. Este vorba de

o persoană sau un grup care vizează intenționat o altă persoană, pentru că poate – un dezechilibru de putere fie că este fizic (diferențe de vârstă, înălțime sau forță), social (popularitate, sprijin din partea grupului), psihologic (încredere în sine, abilități de comunicare) sau situațional (acces la informații compromițătoare). Victima nu se poate apăra singură din cauză că forțele sale nu sunt comparabile cu cele ale agresorului și are nevoie de ajutor din exterior.

Diferența dintre bullying și conflict este foarte importantă, deoarece strategiile de mediere sau rezolvare a conflictelor sunt uneori aplicate greșit în cazurile de bullying. Astfel de metode pot transmite mesajul greșit că:

- „Amândoi sunteți parțial vinovați”.
- „Trebuie să rezolvăm conflictul dintre voi doi”.

Aceste mesaje nu sunt potrivite atunci când există o situație de bullying, deoarece acesta este un comportament greșit și nimeni nu merită să fie agresat. Bullyingul nu este niciodată „doar o joacă” sau „o parte normală a creșterii!”

2. Forme de bullying

Cercetările ne arată faptul că dintre toate formele de abuz experimentate de copii, bullyingul între colegi este cea mai frecventă, depășind cu mult incidența abuzului parental sau a celui provenit din partea altor adulți. A existat și încă există din păcate o tendință a adulților de a minimiza frecvența, magnitudinea bullyingului. Această tendință conduce către o slabă identificare a manifestărilor agresive și către menținerea acestor comportamente cu deosebite consecințe negative pentru victime, familiile acestora și agresori.

Au fost studii care au arătat că o proporție de aproximativ 25% dintre profesori nu au definit jignirile, răspândirea de zvonuri sau intimidarea, ori privirea fixă sau luarea bunurilor altui copil ca fiind bullying. Totodată, o proporție semnificativă nu au considerat excluziunea socială drept bullying în sine. Agresiunea fizică și verbală sunt cele mai susceptibile să declanșeze etichetarea de bullying, deoarece sunt mai ușor de identificat.

Aici vă provocăm pe dumneavoastră, în calitate de cadre didactice, să răspundeți sincer la următoarele întrebări:

1. Cum cataloghez eu, ca și cadru didactic, comportamentul unui copil care lansează zvonuri sau comentarii neadevărate despre un coleg? Consider că este un comportament inocent sau fără influența semnificativă asupra copilului victimă? Ce mă determină să cred ca este un comportament inofensiv?

2. În ce fel cataloghez eu o privire fixă sarcastică sau amenințătoare pe care o văd la un elev către un coleg de-al său? Mă gândesc că lucrurile pot escalada dacă nu intervin sau dacă nu descopăr cauza tensiunilor?

3. În ce fel pot promova eu ca adult un mediu calm, bazat pe respect, acceptare și comunicare asertivă?

2.1. Bullying fizic

Aceasta este cea mai vizibilă formă de comportament de tip bullying. Este mai ușor de identificat deoarece implică orice vătămare fizică sau deteriorare a bunurilor victimei. Bullyingul fizic este definit ca: acte evidente de agresiune, precum lovirea, îmbrâncirea, trasul de păr, blocarea fizică a victimei sau distrugerea obiectelor personale ale celorlalți. Băieții sunt mai predispuși decât fetele să fie implicați în acest tip de bullying.

Efectele asupra copiilor care experimentează agresiune nu se limitează la suferința fizică. De multe ori, aceasta este însoțită de multă umilință și rușine, iar efectele psihice asociate pot fi profunde și de lungă durată. Poate să apară anxietate, depresie, scăderea stimei de sine manifestate prin retragere socială, tulburări de somn și/sau alimentație și manifestări somatice, cum ar fi durerile de cap sau stomac.

De ce unii copii apelează la violență fizică? Când un copil nu poate să-și gestioneze emoțiile sau nu are suficiente abilități de comunicare și relaționare poate deveni violent în încercarea de a dobândi putere și control. Un astfel de copil poate avea un istoric de traumă sau expunere la violență domestică. Dacă acest lucru este adevărat în cazurile pe care le întâlniți în școală, înțelegeți că furia și

comportamentele lor agresive pot fi o expresie a suferinței. Este de subliniat faptul că atunci când le înțelegeți vulnerabilitatea, nu înseamnă că le acceptați comportamentul agresiv, ci că știți mai bine cum să-i abordați.

2.2. Bullying verbal

Agresiunea verbală este reprezentată de ridiculizări, umilințe, amenințări, vizează insulte sau remarci inițiate de agresor cu scopul de a face victima să se simtă intimidată, înfricoșată. Studiile efectuate arată că acest tip de agresiune este cel mai des întâlnită în rândul adolescenților. Poate să fie dificil de identificat de ceilalți, deoarece apare adesea în afara ariei supravegheată de adulți.

Bullyingul verbal, prin jignirile și umilirile constante, afectează profund sănătatea mintală a victimei. Pot să apară probleme de internalizare, cum ar fi: depresia, anxietatea, dificultăți interpersonale, devalorizare, imagine de sine negativă, lipsa prietenilor sau prietenii dăunătoare. În plus, se observă lipsa unui comportament de autoreglare emoțională.

Copilul cu un comportament de agresiune verbală își ascunde, deseori, sub masca acestor cuvinte propriile insecurități, în efortul de a-și menține statutul sau de a compensa o imagine de sine negativă.

2.3. Bullying cibernetic

Cyberbullyingul implică hărțuirea care are loc prin intermediul tehnologiei digitale, precum telefoanele mobile, computerele și tabletele. Presupune transmiterea de mesaje text abuzive sau amenințătoare, e-mailuri ofensatoare, postări agresive pe rețelele de socializare, falsificarea identității prin accesarea conturilor personale și partajarea informațiilor private, cu scopul de a provoca rușine sau umilire. Include trimiterea, postarea sau distribuirea de conținut negativ, dăunător, fals sau răutăcios despre o altă persoană. Odată cu răspândirea rețelelor sociale și a forumurilor digitale, postările, comentariile, fotografiile pot fi vizualizate atât de persoane cunoscute, cât și de străini.

Cercetarile arată ca aproximativ 10%-14% dintre copii raportează că se confruntă cu cyberbullying cronic, cu o durată de peste șase luni, 4,5% dintre copii, raportând că au fost victime și 2,8% agresori. De asemenea, până la 90% dintre cei care suferă de bullying online sunt și victime ale formelor tradiționale de agresiune „în persoană”.

Cyberbullyingul nu se oprește odată cu sunetul clopoțelului. Hărțuirea cibernetică poate continua în orice moment al zilei, inclusiv pe timpul nopții, oferind victimei puține șanse de apărare. De cele mai multe ori nu există un profesor sau un părinte care să intervină. Mai mult, agresorii pot să rămână anonimi și chiar dacă sunt descoperiți pot să creeze alte conturi de pe care să continue hărțuirea.

Cyberbullyingul este mai constant, mai crud și mai distructiv decât bullyingul tradițional. Este una dintre principalele surse de stres pentru adolescent. Efectele psihice și comportamentale ale cyberbullyingului pot fi greu de remarcat inițial, dar în timp poate apărea izolarea socială, afectarea concentrării și a performanței școlare, pierderea interesului pentru activități obișnute, refuz școlar, reacții de furie când sunt folosite telefoanele sau evitarea folosirii telefonului, consum de substanțe, episoade depresive severe cu idei suicidare – studii recente ne arată ca riscul de tentative de suicid sau acte de autoagresivitate este de două ori mai crescut la victimele cyberbullyingului.

Uneori copiii victimizați pot acumula sentimente de furie intensă care poate fi manifestată prin acte de violență îndreptate împotriva celorlalți. Pentru unii copii și adolescenți răzbunarea pare să fie singura cale prin care își pot recăpăta controlul asupra propriei vieți.

2.4. Bullying relațional

Această formă de bullying implică afectarea reputației sau relațiilor interpersonale ale unei persoane. Formele sale pot include excluderea intenționată a cuiva din grup, convingerea altora să nu fie prieteni cu o anumită persoană, răspândirea de zvonuri, umilirea

intenționată în public. În principal, persoana care se implică în acest comportament urmărește să determine izolarea și excluderea socială a victimei. Acest tip de comportament afectează sănătatea mintală, în special a adolescenților, pentru că lovește în nevoia fundamentală de apartenență, de acceptare și integrare în grup.

Excluderea socială este considerată una dintre cele mai neobservate forme de bullying. Acest aspect reprezintă un argument important pentru care adulții care se implică în detectarea timpurie și combaterea bullyingului trebuie să fie familiarizați și să privească respingerea socială ca pe o formă de bullying.

Bullyingul social poate avea loc în mediul online sau față în față; poate fi direct, vizibil sau indirect, subtil, ceea ce îl face mai greu de identificat. Sala de clasă, într-o proporție importantă, reprezintă locul în care are loc bullyingul, un loc în care profesorul este de obicei prezent. Acest fapt este extrem de îngrijorător și este încă o dovadă pentru nevoia de instruire în detectarea timpurie a acestui fenomen și în implementarea unui plan de combatere a bullyingului.

Scopul principal al bullyingului relațional este izolarea victimei de ceilalți, ceea ce conduce la sentimente intense de singurătate, anxietate socială, scăderea stimei de sine. O persoană care are un comportament de tip bullying relațional are un mod sofisticat de a înțelege dinamica socială și o capacitate crescută de a depista vulnerabilitățile umane. Cel mai probabil, astfel de copii au abilități sociale dezvoltate, dar le utilizează într-un mod manipulativ și distructiv.

2.5. Bullying pe bază de prejudecăți

Sapouna, în 2023, introduce conceptul de hărțuire care are la bază motive etnice, religioase, de gen sau sexuale. Stereotipurile negative și discriminarea care apar în contexte școlare și comunitare expun tinerii ce aparțin minorităților rasiale/etnice, imigranților și refugiaților la un risc crescut de bullying bazat pe prejudecăți. Persoanele supuse acestui tip de bullying experimentează o serie de efecte negative în sfera sănătății mintale cu afectarea implicării academice, în special în rândul elevilor mai mari.

2.6. Bullying sexual

Bullyingul sexual este o altă categorie de hărțuire întâlnită în școli. Cercetările arată că există trei grupuri vulnerabile pentru bullyingul sexual, și anume fetele, elevii LGBTQ+ și elevii cu dizabilități. Un procentaj de 56% de fete și 40% de băieți au raportat hărțuire sexuală în școală cu forme diverse atât verbale, fizice, cât și nonverbale, între anii 2000-2020. Conform UNESCO bullyingul sexual se referă la atingerile nedorite, presiuni pentru imagini sau contracte sexuale, glume comentarii sau gesturi sexuale inadecvate.

Informații despre profilul psihologic al persoanelor care se implică în bullying și al celor victimizate

În această secțiune vom discuta despre miturile atribuite profilului psihologic al celor care agresează, despre aspecte esențiale ale structurii de personalitate, în cazul celor care produc bullying și al celor care primesc, urmărind în primă instanță fațetele modelului Big Five, apoi vom analiza motivele pentru care o persoană se implică în hărțuire.

Studiile ne arată că există o nevoie fundamentală de a face cunoscute miturile care au apărut despre fenomenul de bullying de-a lungul timpului, pentru că acesta este primul pas esențial pentru informarea corectă și implementarea unor politici de intervenție eficiente. În cele ce urmează vom prezenta două dintre cele mai cunoscute mituri despre bullying identificate de McGrath:

Mitul numărul 1: Comportamentul de bullying și cei care îl practică sunt ușor de identificat.

Adevărul este că în realitate, profesorii pot interpreta și pot judeca complet greșit copilul/adolescentul care inițiază bullying, deoarece el nu este exclus social și este suficient de inteligent pentru a nu se implica în comportamente de agresiune de față cu alți martori adulți.

Mitul numărul 2: Copiii care au un comportament de bullying au trăsături dizarmonice fizic sau sunt neatrăgători, sunt neîndemânatici, stângaci, ignoranți.

Adevărul este că acțiunile copilului/adolescentului care inițiază bullying sunt tolerate de restul grupului de colegi pentru că el

este perceput ca fiind superior victimei. Elevul poate avea rezultate bune școlare, poate avea abilități de leader sau sportive bune; putem vorbi despre băieți și fete atractivi/e din punct de vedere fizic, social, ei având o capacitate de a fi „cameleoni”, de a fi plăcuți, neamenințatori în compania profesorilor, părinților și a altor adulți, dar nemiloși atunci când își îndreaptă agresivitatea asupra victimei și nu sunt prezenți adulții.

Desigur, dacă se urmărește parcursul acestora pe termen lung, cercetările arată că elevii implicați în bullying nu sunt capabili să formeze sau să mențină relații personale apropiate și autentice, iar când ajung la sfârșitul adolescenței, popularitatea lor în grupul de colegi începe să se deterioreze și să scadă dramatic, grupul maturizându-se, însă ei nu. Odată cu înaintarea în vârstă, aceștia sunt predispuși către comportamente la risc, precum: consumul de droguri, alcool, implicarea în găști problematice, favorizând apariția comportamentelor deviate.

3. Profilul copilului/adolescentului care manifestă comportamente de bullying

Bullyingul, indiferent de forma în care apare, lasă ecouri în timp, atât în ceea ce privește victima, cât și agresorii, dar și relația pe care aceștia o vor avea cu societatea.

Profilul psihologic al copilului care agresează se dezvoltă într-o anumită direcție în funcție de atitudinea profesorului și familiei față de bullying, în funcție de măsurile care sunt luate, programele de intervenție antibullying, implicarea unei echipe multidisciplinare în corectarea acestui comportament.

Studiile evidențiază faptul că elevii implicați în bullying, identificați la vârsta de opt ani, au de șase ori mai multe șanse să fie implicați într-o infracțiune sau condamnați la vârsta de 24 de ani, comparativ cu non-agresorii, iar dacă li se permite să agreseze la școală și scapă nepedepsiți, șansele să continue să facă acest lucru la locul de muncă sunt foarte mari. Totodată, acești copii vor avea un nivel de educație mai scăzut, abandon școlar mai mare și șomaj mai mare la vârsta adultă. Vor avea mai multe șanse să fie condamnați

pentru infracțiuni, încarcerări, având rata mai mare de alcoolism, precum și de tulburări de personalitate.

Pot fi descrise o serie de motive pentru care unele persoane se implică în comportament de bullying și ajung astfel să-i agreseze pe ceilalți. În cele ce urmează, vom prezenta o listă cu zece ipoteze care încearcă să explice de ce anumite persoane își folosesc puterea pentru a hărțui – copilul care se implică în comportament de bullying:

1) are un nivel scăzut de empatie, ceea ce conduce la lipsa regretului, fiind insensibil la suferința celorlalți;

2) este impulsiv și are un nivel ridicat de agresivitate, este constituțional mai puternic și mai înclinat să se angajeze în hărțuire;

3) are anumite prejudecăți care îl determină să creadă că anumite tipuri de oameni merită să fie hărțuiți (de exemplu, grupurile etnice sau cei cu o orientare sexuală diferită);

4) este admirat de alții atunci când se implică în comportamente de hărțuire și este întărit în acest comportament de simțul capacității de a obține ceea ce își dorește și de sentimentul că este mai puțin predispus decât alții să fie victimizat dacă are acest comportament;

5) a experimentat trăiri negative în relația cu familia, cu părinții și sentimente de lipsă de afecțiune, control excesiv, motive pentru care a dezvoltat o ostilitate generalizată față de ceilalți;

6) a preluat un model agresiv fie din viața reală, fie prin vizionarea de videoclipuri/filme violente;

7) folosește comportamentul de hărțuire ca pe o răzbunare, percepend victima ca fiind responsabilă sau provocatoare pentru reacția sa negativă;

8) primește satisfacție atunci când victima i se supune, bucurându-se de acest sentiment de putere;

9) privește hărțuirea într-o manieră amuzantă, distractivă, încercând astfel să elimine plictiseala cronică de la școală; agresiunea devine o cale de a face viața mai interesantă;

10) consideră că atingerea obiectivului dorit e primordială, fiind considerată mai importantă decât mijloacele insensibile pe care le folosește pentru a-și atinge obiectivul.

3.1. Modelul Big Five

Modelul Big Five (Cei Cinci Mari Factori de Personalitate) împarte personalitatea umană în cinci dimensiuni principale, fiecare având câteva trăsături specifice (*Tabel 1*).

Cu toate că personalitatea încă nu este definitivată și formată în adolescență, mai multe studii au urmărit această legătură dintre structura sau trăsăturile de personalitate și calitatea de victimă sau agresor în fenomenul de bullying, deoarece acest aspect poate ajuta în detectarea posibilităților elevi vulnerabili și la implicarea în programe de prevenție specializate. Pentru a analiza cu succes fațetele personalității, este important să cunoaștem cele trei ipostaze inconfortabile, generatoare de suferință. Menesini și Salmivalli fac o clasificare a rolurilor celor implicați în fenomenul de bullying, după cum urmează: agresori, victime și rolul de victimă-agresor, această ultimă categorie reprezentând tinerii ce pot fi simultan agresori și victime.

Tabel 1. Modelul Big Five:

Dimensiune	Fațete principale ale dimensiunii
1. Nevrotism Tendința de a experimenta emoții negative și stres	Anxietate Furie/ostilitate Depresie Stânjenală socială Impulsivitate Vulnerabilitate
2. Extraversie Gradul de energie, sociabilitate și căutare a stimulării externe	Căldură (prietenie, afecțiune) Sociabilitate Asertivitate Nivel de activitate – energie ridicată, ritm rapid, căutarea emoțiilor Dorința de stimulare și aventură, Emoții pozitive

3. Deschidere către experiență	Curiozitate intelectuală Imaginație și deschidere la idei noi; fantezie Estetică– aprecierea artei și frumuseții Sentimente– conștientizare emoțională Acțiuni – dorința de a încerca lucruri noi Valori – deschidere față de idei și valori diferite
4. Agreabilitate	Tendința de a fi cooperant, empatic și orientat spre armonie socială Încredere – presupunerea că ceilalți au intenții bune Sinceritate – onestitate și deschidere Altruism – preocupare pentru bunăstarea altora Condescendență – evitarea conflictelor Modestie – lipsa ego-ului, umilință Sensibilitate – empatie și compasiune
5. Conștiinciozitate	Autodisciplină, organizare, motivație spre obiective Competență – sentimentul că ești capabil Ordine – organizare și curățenie Simțul datoriei – simț moral și responsabilitate Străduință – ambiție și motivație Autodisciplină– capacitatea de a termina sarcinile Deliberare – tendința de a gândi înainte de a acționa

Persoanele care agrează se remarcă prin:

- tendințe către dominare, impulsivitate, lipsă de empatie;
- stil de relaționare bazat pe control și manipulare;
- comportamente ostile în gestionarea relațiilor interpersonale;
- folosirea, în mod conștient, a cunoștințelor despre emoțiile și vulnerabilitățile celorlalți pentru a le exploata slăbiciunile și a-și impune autoritatea;
- comportamente antisociale, furie reprimată.

Un comportament frecvent întâlnit este utilizarea umilirii, intimidării sau excluderii sociale ca modalitate de a obține statut, validare și influență. Lipsa unei preocupări reale față de impactul actelor sale asupra celui victimizat sugerează un nivel scăzut de empatie și o atitudine insensibilă față de suferința celorlalți.

Teoria triadei întunecate este un model psihologic care descrie trei trăsături de personalitate asociate adesea cu comportamentele manipulative, antisociale și lipsite de empatie: narcisismul, machiavelismul și psihopatia. În contextul bullyingului, această teorie ajută la înțelegerea profilului psihologic al unei persoane care utilizează acest comportament (*Tabel 2*).

Tabel 2. Sumarizarea datelor privind profilul persoanei care agrează

Teoria Triadei Întunecate	Trăsături de personalitate conform Big Five
Machiavelism: – înclinația de a manipula și exploata pe ceilalți, minte ușor – răceala emoțională, – atingerea scopului indiferent de mijloace, – lipsa principiilor morale	Agreabilitatea scăzută

Narcisism: <ul style="list-style-type: none"> – nevoia excesivă de admirație – lipsă de empatie – căutarea validării în mod constant – imagine de sine fragilă sub masca încrederii 	Impulsivitate ridicată Hiperactivitate ridicată Nevrotism ridicat
Psihopatie: <ul style="list-style-type: none"> – nu are atașamente profunde – nu simte vină, remușcare, rușine – este impulsiv, agresiv 	Conștiinciozitate scăzută

Profilul persoanei care are comportament de bullying poate fi unul complex și pot fi descrise caracteristici unice ale mai multor tipuri de indivizi implicați în acte de agresivitate:

1. **Tipul încrezător** este cel care deține un sentiment de grandoare, de superioritate, un ego mare, el neavând empatie pentru cei pe care îi hărțuiește și simțindu-se important doar atunci când provoacă durere celorlalți.

2. **Tipul social** este cel care are o stimă de sine scăzută, preferă să își ascundă nesiguranțele într-o înfățișare de încredere exagerată; pe el îl puteți observa stârnind bârfe, zvonuri, batjocorind victima și excluzând-o de la activitățile școlare.

3. **Tipul ascuns** este cel ce poate părea celorlalți copii ca fiind popular și detașat, în fapt el are puține emoții, caută momentele în care nu poate fi văzut și prins de adulți să intimideze, fiind crud cu victima dar foarte fermecător în fața celorlalți.

4. **Tipul hiperactiv** este cel ce prezintă dificultăți la efectuarea temelor, agitat, cel care are abilități sociale mai slabe pentru că nu procesează corect indiciile sociale. Poate avea o percepție distorsionată legată de normele sociale și modalitățile adecvate de interacțiune, în felul acesta acționând uneori agresiv. Însă hiperactivitatea nu prezice neapărat un viitor comportament de bullying!

5. **Gașca de copii** sau acel grup de amici care împreună fac lucruri pe care nu le-ar face dacă ar fi singuri, obiectivul fiind acela de a transforma ținta în țap ispășitor și a o izola.

6. **Tipul agresat** este atât victimă, cât și agresor; fiind agresat de copiii mai mari și de adulți, ajunge să-i agreseze pe alții, de aceeași vârstă sau mai mici, pentru a se elibera de sentimentul de neputință și ură față de sine.

7. **Banda de bătauși** care este alcătuită printr-o alianță strategică ce urmărește puterea. Nu este un grup format din prietenie. Această alianță are ca scop dominanța și subjugarea altora, obiectivul fiind acela de a câștiga respectul bandei; le lipsește empatia și remușcarea pentru acțiunile pe care le fac.

Anumite trăsături de personalitate pot fi indicatori ai implicării în rolul de persoană care este victimă a unei agresiuni sau a celei care face bullying. Persoanele mai anxioase, emotive, introvertite pot deveni mai ușor victime, în timp ce tinerii impulsivi, dominatori, manipulatori și cu o atitudine rece față de ceilalți pot deveni agresori. Diferențele de gen pot influența tipul de bullying manifestat: fetele tind să fie implicate mai mult în forme de excludere socială și tachinare subtilă, în timp ce băieții sunt mai activi în forme directe și fizice de bullying.

În afara trăsăturilor de personalitate există și alți factori care predispun la apariția bullyingului și pot chiar agrava fenomenul, precum:

- Stil educațional autoritar: prin impunerea unor reguli foarte stricte și control excesiv părinții pot transmite copilului ideea greșită că relațiile se bazează pe dominație și supunere.

- Stil parental permisiv: lipsa de limite și reguli clare poate sugera copilului că nu există consecințe pentru comportamentele sale.

- Inconsistență în reguli și consecințe: copilul învață că poate manipula situațiile pentru a evita responsabilitatea. Ulterior, în relațiile cu ceilalți, copilul poate folosi comportamentele de control și intimidare pentru a obține ce își dorește.

- Expunerea la violența domestică: copilul este afectat chiar dacă nu este direct implicat. Acesta poate interioriza ideea că

agresivitatea este o strategie eficientă pentru rezolvarea conflictelor și pentru a câștiga respect și control.

- Neglijarea nevoilor emoționale: are consecințe mai grave decât abuzul fizic pentru că duce la lipsă de empatie. Dacă nu este consolată, ascultată și sprijinit emoțional poate căuta validare prin mijloace disfuncționale.

- Schimbările frecvente de domiciliu sau școala: lipsa de stabilitate afectează relațiile, iar agresivitatea poate apărea ca o metodă de adaptare.

- Caracteristicile copiilor identificați ca potențiale victime și ținte ușoare: trăsături considerate diferite sau vulnerabile, anxietate socială, dificultăți în decodificarea semnalelor sociale, stimă de sine scăzută.

- Presiunea grupului de colegi și acceptarea culturală a comportamentului agresiv.

4. Profilul copilului/adolescentului supus bullyingului

Profilul tipic al acestuia este cel al unei persoane supuse, neîncrezătoare, nesigure și sensibile care se plânge adesea de agresiune, cu dificultăți în sfera relaționării sociale.

Studiile care au examinat asocierea dintre bullying și cyberbullying la adolescenți și trăsăturile modelului de personalitate cu cinci factori au dovedit că victimele au trăsături precum (*Tabel 3*):

- dificultăți în exprimarea emoțiilor, sensibilitate emoțională – reacționează intens la critici sau provocări ceea ce îi face adesea ținte atrăgătoare pentru agresori. Manifestările lor emoționale – plânsul facil, izbucnirile de furie sau tristețea cauzată de remarcile aparent minore – oferă agresorului exact genul de reacție pe care o urmărește și pot fi percepute ca o formă de confirmare a controlului.

- anxietatea socială – sunt adesea retrași și timizi, evită interacțiunile cu grupurile mari. Situațiile noi sau cele care presupun expunere socială le provoacă un disconfort intens pe care îl resimt ca fiind copleșitor. Au o toleranță scăzută la critică și se tem să fie evaluați sau judecați de ceilalți. Limbajul nonverbal reflectă o stare de vulnerabilitate pentru că vorbesc încet, evită contactul vizual. În

fața conflictului aleg mai degrabă să se retragă decât să se apere sau să ceară sprijin.

- dificultăți de integrare în grupurile de colegi și de citire a semnalelor sociale – întâmpină provocări în înțelegerea intențiilor celorlalți. Pot să nu recunoască semnalele care indică agresivitatea sau să le minimizeze spunând că „nu a fost cu răutate” sau „a fost doar o glumă”. În ciuda unor experiențe negative, precum tachinări sau loviri, acești copii sunt dispuși să reia interacțiunea cu cei care i-au agresat, considerându-i în continuare potențiali prieteni.

- au atitudine pasivă, lipsa reacțiilor asertive.

- stimă de sine scăzută – tind să interpreteze situațiile sociale ca fiind din vina lor și frecvent au gânduri precum „am meritat asta” sau „s-a întâmplat din cauza mea”. Acești copii își subestimează valoarea personală și se percep ca fiind inferiori celor din jur. Din dorința de apartenență și teama de respingere pot accepta relații dezechilibrate sau chiar abuzive, doar pentru a nu rămâne singuri.

- coordonare slabă, performanțe sportive reduse, alte diferențe fizice, culturale, socio-economice, gesturi, obiceiuri neobișnuite – orice evidențiază copilul ca fiind altfel, diferit de tiparul grupului din care face parte, poate declanșa un fenomen de bullying.

Toate aceste trăsături îi pot face ușor de identificat ca posibile ținte pentru cei care se implică în comportamente de tip bullying.

Tabel 3. Sumarizarea datelor privind profilul persoanelor victimizate

Alte trăsături de personalitate	Trăsături de personalitate conform Big Five	Comportament și înfățișare
Supunere ridicată	Nevrotism ridicat pentru: – dispoziție depresivă, – anxietate, – stânjeneală socială – vulnerabilitate	Fizic copilul este mai puțin dezvoltat comparativ cu colegii lui (mai scund, mai slab)

Neîncredere, timiditate ridicată (anxietate socială, stil de atașament evitant)	agreabilitate ridicată	Prezintă o coordonare slabă fiind nepriceput la sport sau la jocuri
Nesiguranță ridică (stimă de sine scăzută, anxietate)	extraversie scăzută	Are o imagine negativă despre sine
	Deschiderea la experiențe ridicată (victimele sunt sensibile, introspective, imaginative, pot avea un stil vestimentar original) Adică au o percepție mai bogată asupra lumii interioare și suferinței, gândesc diferit și ies în evidență, pot fi percepute ca „ciudate”, „altfel”, ceea ce poate atrage bullyingul.	Prezintă o anxietate legată de ideea de a se răni Poate avea obiceiuri sau maniere ciudate, iritante

Copii care trec prin experiențe repetate de bullying își dezvoltă, adesea, mecanisme psihologice menite să-i protejeze de durerea emoțională. Deși par utile pe termen scurt, aceste reacții pot deveni, în timp, obstacole în dezvoltarea lor emoțională și socială. Ele mențin starea de neputință și pot împiedica copilul să ceară ajutor sau să se simtă în siguranță în relațiile cu ceilalți.

Iată câteva dintre cele mai frecvente reacții dezadaptative:

- **Negarea și minimizarea realității:** Este o strategie de apărare care îl face pe copil să simtă că păstrează controlul, dar în realitate îl ține prins într-un cerc de vulnerabilitate și de tăcere. Adulții trebuie să înțeleagă ca astfel de reacții nu înseamnă că situația nu este gravă, ci că este o formă de protecție.

- **Retragerea și izolarea socială:** Mulți copii aleg să evite contactul cu grupul de colegi, considerând că astfel se pun la adăpost. Deși această retragere le reduce expunerea la agresiune, pierde contactul cu alte interacțiuni sociale sănătoase, își limitează dezvoltarea abilităților de relaționare și rămân să se confrunte singuri cu suferința.

- **Comportamentul de supra-adaptare:** Unii copii își ajustează comportamentul în mod exagerat pentru a evita orice potențial conflict. Devin excesiv de obedienți, evită să spună ceea ce gândesc și își reprimă propriile nevoi pentru a fi plăcuți și acceptați. În timp, această atitudine poate duce la pierderea identității și a autenticității în relațiile cu ceilalți.

- **Detașarea emoțională:** Atunci când se confruntă cu stress, unii copii “se desprind” psihologic de ceea ce trăiesc. Pot simți că nu sunt cu adevărat în corpul lor sau că văd lucrurile din afară. Deși aparent îi protejează de durerea momentului, această deconectare le poate afecta pe termen lung capacitatea de a-și exprima emoțiile și de a construi relații sănătoase și sigure.

- **Redirecționarea frustrării către alții:** Atunci când nu pot răspunde agresorului, unii copii își descarcă furia acumulată asupra altor persoane sau ființe mai vulnerabile – frați mai mici, animale – sau își îndreaptă agresivitatea împotriva propriei persoane. Acest comportament este un semnal de alarmă important, care indică suferința profundă și nevoia urgentă de intervenție.

5. Cauze și factori de risc în apariția bullyingului

Fie ca vorbim de bullying tradițional sau de cyberbullying, este important să cunoaștem faptul că acest fenomen reprezintă o

problemă generală, fiind răspândit în toate țările, indiferent de nivelul de trai.

Pentru a înțelege mai bine cauzele care contribuie la apariția bullyingului, două studii internaționale extinse au colectat date din aproximativ 144 de țări și teritorii din toate regiunile lumii. Pe baza acestor informații s-au conturat o serie de factori care pot crește riscul ca un copil sau adolescent să devină victimă în mediul școlar. Este important de subliniat că, cu cât un copil este perceput ca fiind „diferit” față de ceilalți – fie prin comportament, aspect, abilități sau caracteristici personale – cu atât crește probabilitatea ca el să fie ținta comportamentelor agresive.

În continuare sunt prezentați 12 factori principali care pot influența apariția bullyingului în școli, în perioada copilăriei și adolescenței:

a) **Diferențele de gen:** la nivel global, fetele și băieții sunt, în egală măsură, predispuși să experimenteze bullying, însă există anumite diferențe. De exemplu, băieții sunt mai susceptibili să experimenteze bullyingul direct fizic, iar fetele mai susceptibile să experimenteze bullyingul direct verbal și bullyingul indirect. De asemenea, băieții sunt mai susceptibili să fie agresori care fac bullying direct fizic, în timp ce fetele sunt mai predispuse să agreseze cu bullying indirect și emoțional. Global, nu există diferențe majore în felul în care fetele și băieții experimentează bullyingul sexual, dar există diferențe regionale – fetele sunt mai predispuse să fie intimidat prin intermediul mesajelor digitale.

b) **Diferența de vârstă:** pe măsură ce copii cresc, ei sunt mai susceptibili să experimenteze bullying din partea covârșnicilor. Copiii mai mari au probabilitatea mai mare să fie mai expuși la cyberbullying.

c) **Neconformarea la normele care țin de gen:** copiii care nu se încadrează în standardele tradiționale de gen pot deveni ținte ale agresiunii din partea colegilor. Definirea și integrarea conceptelor de „masculinitate”, respectiv „femininitate”, de către copii și adolescenți poate avea un efect direct asupra modului în care ei îi

tratează pe alții. De exemplu, atunci când un băiat se vede că a fiind foarte dur sau „masculin” și înțelege acest concept într-o manieră limitată, el este predispus să disprețuiască și să hărțuiască alți băieți care au trăsături de personalitate precum sensibilitatea, blândețea, simțul artistic, acestea fiind trăsături mai des întâlnite la genul feminin. În mod asemănător, o fată care se percepe ca fiind „feminină” în sensul convențional, poate privi cu dispreț alte fete care sunt dure sau mai puțin feminine. Această presiune socială de a se încadra normelor poate genera anxietate și izolare. Lipsa unei culturi școlare inclusive poate amplifica acest fenomen.

d) **Aspectul fizic:** modul în care arată un copil este unul dintre cele mai comune motive pentru bullying. Nemulțumirea în raport cu propriul corp, supraponderabilitatea, imaginea de sine negativă pot fi accentuate prin comentarii răutăcioase și porecle; în timp pot conduce la depresie și probleme alimentare.

e) **Dizabilități fizice sau de învățare:** copiii cu dizabilități fizice, dificultăți vizibile de învățare, tulburări de atenție cu hiperactivitate, tulburări din spectrul autist sunt percepuți ca fiind „diferiți” și devin astfel ținte pentru bullying.

f) **Rasa, naționalitatea sau culoarea pielii:** hărțuirea bazată pe rasă, naționalitate sau culoarea pielii este a doua cea mai frecventă cauză de bullying. Copiii aparținând minorităților pot fi ținta comentariilor rasiste, stereotipurilor care conduc la excludere. Astfel de experiențe pot afecta profund identitatea și sentimentul de apartenență la comunitatea școlară.

g) **Religia:** în comparație cu alți factori, religia este menționată de mult mai puțini copii ca fiind un motiv pentru care au fost intimidati.

h) **Statutul socio-economic:** dezavantajele statutului socio-economic sunt asociate cu un risc crescut de a primi bullying, mai ales în școli în care diferențele de statut sunt accentuate. Lipsa hainelor „la moda”, a dispozitivelor electronice sau posibilității de a participa la activități costisitoare poate conduce la stigmatizare și excludere.

i) **Statutul de imigrant:** copiii imigranți sunt mai susceptibili să fie intimidați de către covârșnicii lor care sunt nativi în țara respectivă.

j) **Mediul școlar:** un mediu școlar invalidant, în care elevii nu se simt în siguranță sau nu sunt ascultați favorizează apariția și perpetuarea bullyingului. Lipsa de implicare a adulților, toleranța la violența verbală sau fizică și absența unui cadru clar de reguli și consecințe contribuie la creșterea incidentelor de harțuire.

k) **Realizările educaționale:** rezultatele școlare bune pot fi un factor protectiv în calea bullyingului, dar în anumite contexte pot atrage invidie și ostilitate. Elevii care excelează la învățătură pot fi priviți ca „tocilari” și tachinați. Pe de altă parte, elevii cu rezultate slabe pot fi stigmatizați și izolați, ceea ce accentuează sentimentul de eșec și frustrarea.

l) **Sprijinul din partea vârstnicilor și al familiei:** prezența unui adult de încredere în viața copilului – fie că este părinte, profesor sau consilier școlar – joacă un rol esențial în prevenirea și gestionarea bullyingului.

6. Efectele bullyingului asupra dezvoltării copilului

6.1. Efectele asupra copiilor/adolescenților supuși bullyingului

Numărul victimelor bullyingului este în creștere, semnalând că fenomenul rămâne recurent. Bullyingul are un impact devastator asupra copiilor/adolescenților victimizați, constituind o adevărată agresiune. Structura nuanțată a bullyingului impune o înțelegere amplă pentru abordarea și atenuarea eficientă a fenomenului.

Mai multe cercetări au arătat faptul că bullyingul are consecințe profunde asupra dezvoltării psihologice, emoționale și sociale a copiilor și adolescenților, influențându-le sănătatea mintală, comportamentul, funcționarea socială și academică.

Bullyingul din partea colegilor, în perioada preșcolară, este asociat cu o probabilitate crescută de a dezvolta tulburări de anxietate odată cu intrarea în învățământul primar. În special, formele de

victimizare relațională, precum excluderea socială sau manipularea relațiilor s-au corelat semnificativ cu anxietatea socială manifestată în adolescență. Copiii supuși bullyingului prezintă, de asemenea, dificultăți în situațiile sociale sau au o stimă de sine scăzută, un risc crescut de a dezvolta ulterior simptome ale tulburării de personalitate borderline și au o probabilitate mai mare să prezinte simptome de depresie persistente pe o perioadă de doi ani.

Adolescenții care au fost supuși hărțuirii prelungite sau cronice prezintă o probabilitate mai mare de a manifesta comportamente de autovătămare, precum și gânduri sau tentative suicidare. Consecințele psihice semnificative, precum anxietatea, depresia, dificultățile sociale, consumul de substanțe pot persista până târziu în viața adultă.

Alte efecte ale fenomenului de bullying la copii și adolescenți sunt traduse prin tulburările de stres posttraumatic, fiind raportate simptome precum amintiri intruzive și evitarea contextelor asociate cu trauma.

Efectele bullyingului asupra dezvoltării psiho-emoționale ale copiilor și adolescenților le regăsim atât la cei care sunt supuși hărțuirii, cât și la cei care folosesc comportamentele agresive, fiecare rol având consecințe psihologice și sociale distincte, iar implicarea lor este adesea legată de factori de risc specifici. Acestea includ suferință emoțională, singurătate, anxietate, depresie, comportament autovătămător, ideatie suicidară și tentative de suicid (*Tabel 4*).

În mod concret, copiii care au comportament de bullying pot manifesta, pe termen lung, un nivel crescut de agresivitate sau lipsă de empatie, iar comiterea actelor de intimidare a fost puternic legată de comportamentul delinvent și trăsături de personalitate antisocială. Victima agresor pare să experimenteze un nivel mai ridicat de suferință emoțională și un risc de afectare psihică, navigând pe ambele fețe ale dinamicii bullyingului.

Aceste dovezi subliniază gravitatea și persistența impactului bullyingului în viețile tinere și evidențiază necesitatea intervenției timpurii, inclusiv prin evaluări psihologice sistematice și programe anti-bullying bine structurate.

Tabel 4. Efectele psiho-emoționale apărute la copiii care au experimentat bullying

Efectele psiho-emoționale ale bullyingului asupra victimelor	
Probleme de internalizare	Depresie Anxietate, fobie socială Tulburare de stress post-traumatică Idei și tentative suicidare Izolare socială Dificultăți în relaționarea socială Autovătămare
Probleme de externalizare	Comportamente agresive Dificultăți de concentrare Consum de substanțe (alcool, droguri, tutun)
Declin școlar	Absenteism, note scăzute, evitare
Somatizare	Dureri cronice Tulburări de somn
Modificari cerebrale asociate cu stresul cronic cauzat de bullying. Afectarea funcțională a sistemului limbic.	Volum redus de substanță cenușie, abilități academice compromise. Disfuncție emoțională, hipersensibilitate, dificultăți în luarea deciziilor, anxietate ridicată.
Perspectivă pe termen lung	Riscuri psihiatrice și sociale persistente

6.2. Efectele bullyingului asupra martorilor

Nu doar victimele bullyingului au de suferit, ci și copiii care asistă la aceste situații. Deși nu sunt implicați direct, martorii sunt tot copii aflați în plin proces de formare emoțională și socială. Expunerea repetată la un climat ostil poate afecta negativ dezvoltarea lor psiho-emoțională. De luat în calcul sunt, de asemenea, efectele pe termen lung pe care bullyingul le aduce și asupra martorilor:

- **Sentimente de rușine sau vină:** Mulți elevi care asistă la acte de hărțuire simt disconfort și vinovăție legate de faptul că nu intervin. Chiar dacă nu acționează, acest blocaj nu înseamnă nepăsare. În realitate mulți copii se simt neputincioși și trăiesc un conflict intern care le poate afecta stima de sine. Lipsa de reacție nu este întotdeauna o alegere conștientă, ci adesea este rezultatul faptului că nu știu cum să intervină în siguranță sau nu au încredere că vor fi sprijiniți;

- **Desensibilizare față de actele antisociale** care poate conduce la propriul comportament agresiv;

- **Distorsiune a limitelor personale și sociale** privind comportamentul acceptabil;

- **Dificultate în a forma și menține relații** adulte bazate pe o empatie autentică pentru ceilalți.

Pentru a schimba comportamentul pasiv pe care un martor îl poate avea într-o situație de bullying, elevii trebuie să învețe strategii clare de intervenție și trebuie să știe că pot conta pe sprijinul adulților din jurul lor – fie că este vorba de profesori, consilieri sau de părinți. Cultivarea unei culturi a curajului și a susținerii reciproce în comunitatea școlară este esențială pentru prevenirea și diminuarea bullyingului.

6.3. Efectele bullyingului asupra copilului și adolescentului diagnosticat cu Tulburare de spectru autist (TSA)

Adolescenții cu TSA sunt, în mod particular, vulnerabili la comportamentele de hărțuire, din cauza dificultăților semnificative pe care le întâmpină în sfera socială. Dificultăți precum neînțelegerea interacțiunilor sociale, rigiditatea în gândire și comportament, dependența de rutine, anxietatea în fața schimbărilor și expresivitatea emoțională atipică îi pot face să iasă în evidență într-un mod nefavorabil în grupurile de colegi.

Mai mult decât atât, anumite reacții și comportamente pot fi percepute greșit de către ceilalți – de exemplu, rigiditatea în interacțiunile sociale sau lipsa subtilității în comunicare pot fi

interpretate ca atitudine opoziționistă sau chiar agresivă, chiar dacă nu există o intenție de a face rău. Astfel pot apărea neînțelegeri care contribuie la marginalizarea și la escaladarea conflictelor.

Chiar dacă unii dintre acești adolescenți pot manifesta comportamente care par provocatoare sau neadecvate, de regulă ei nu se angajează în comportamente de bullying cu intenție clară. Capacitatea lor limitată de a înțelege situațiile sociale complexe și de a înțelege reacțiile celorlalți îi face ca, în general, să fie mai predispuși să devină victime decât agresori.

Un factor important care contribuie la expunerea lor la hărțuire este dificultatea de a-și construi și menține relații de prietenie. Sprijinul social din partea colegilor poate funcționa ca un scut protector împotriva bullyingului, iar lipsa lui poate crește semnificativ riscul de excludere sau agresiune.

Aceste vulnerabilități sunt cu atât mai vizibile în clasele de tranziție, cum este clasa a V-a, o perioadă provocatoare din punct de vedere al dezvoltării sociale și emoționale. Schimbările de mediu școlar și dinamica grupurilor de colegi pot accentua izolarea și dificultățile de integrare. În plus, această etapă coincide adesea cu apariția și intensificarea comportamentelor de tip bullying din mediul școlar. În timp, aceste experiențe pot afecta grav sănătatea mintală a copiilor și adolescenților cu TSA, stima de sine și dorința de a participa activ în mediul școlar.

Printre formele de bullying cel mai frecvent întâlnite în cazul copiilor cu TSA se numără excluderea socială, insultele, șantajul, hărțuirea cu tentă sexuală. Elevii care se simt sprijiniți la clasă, care sunt bine integrați, care beneficiază de un climat pozitiv sunt mai puțin expuși riscului de a deveni victime. Calitatea relațiilor de prietenie, cooperarea în clasă, precum și implicarea profesorilor și părinților în viața școlară, contribuie semnificativ la reducerea cazurilor de hărțuire și excludere. Elevii care nu primesc sprijin, nu sunt integrați în activitățile de grup sau nu se bucură de acceptarea colegilor pot deveni rapid ținte ale izolării sau umilirii în public. Un mediu de învățare lipsit de coeziune și sprijin reciproc favorizează astfel de comportamente (*Tabel 5*).

Adolescenții cu TSA sunt expuși atât bullyingului tradițional, cât și cyberbullyingului, ceea ce poate produce consecințe serioase asupra sănătății psihice și dezvoltării emoționale. Mulți dintre aceștia trec prin experiențe repetate de umilință, excludere sau intimidare, ceea ce le afectează stima de sine, echilibrul emoțional, performanța școlară, relația cu familia și colegii. În timp, poate apărea anxietate socială, simptome depresive și chiar risc crescut de suicid. Pe termen lung, persoanele afectate pot rămâne cu traume emoționale, dificultăți de integrare și pot dezvolta comportamente agresive, replicând modelul pe care l-au trăit.

Tabel 5. Sumarizarea efectelor bullyingului la copilul cu TSA

Efectele cyberbullyingului la copiii cu TSA	Efectele bullyingului tradițional la copiii cu TSA
Agravarea simptomelor de hipervigilență și anxietate socială	Agravarea simptomelor de hipervigilență și anxietate socială
Riscul de depresie	Depresie
Comportament suicidar	Anxietate socială
Frică persistentă de performare în situații sociale	Agresivitate reactivă
Identitate de sine negativă și sentiment de inadecvare	Deteriorarea relației cu școala și adulții Scăderea atenției și motivației școlare
Rușine și imagine corporală negativă	Rușine și imagine corporală negativă
Scăderea atenției și motivației școlare	PTSD

Capitolul II. Identificare și intervenție

1. Indicatori ai bullyingului la elevi

Bullyingul poate avea forme diferite, în funcție de vârstă, gen, contextul social și personalitatea elevilor. Înțelegerea indicatorilor de bullying este esențială pentru cadrele didactice, deoarece permite intervenția timpurie și prevenirea escaladării fenomenului.

Diferențe de gen în manifestarea bullyingului

Așa cum am menționat anterior, s-a observat că băieții și fetele tind să se angajeze în forme diferite de bullying. Băieții se implică mai frecvent în forme directe de agresiune fizică – loviri, îmbrânceli, distrugerea de bunuri. Comportamentele lor pot fi vizibile și zgomotoase, iar intenția agresivă este mai ușor de identificat.

Pe de altă parte, fetele sunt mai predispuse la forme de hărțuire relațională sau emoțională – excluderea din grup, răspândirea de zvonuri, manipularea relațiilor sociale pentru a umili sau izola un coleg/ă. Aceste comportamente sunt adesea subtile și greu de observat de către adulți, dar la fel de nocive pentru sănătatea emoțională a victimei.

Totuși, în cazul bullyingului relațional, diferențele de gen sunt mai puțin evidente. Băieții pot folosi aceleași tactici de excludere sau discreditare, în special în mediile școlare în care presiunea socială este ridicată.

2. Indicatori comportamentali ai bullyingului la copiii/adolescenții care se implică în bullying și la cei care sunt victimizați

În tabelul următor vom compara semnele și simptomele vizibile la copiii care sunt hărțuiți versus semnele și simptomele care sunt observate la cei ce se implică în bullying (**Tabel 6**).

Tabel 6. Indicatori ai bullyingului la copiii care agresează și la cei care sunt hărțuiți

Semne care avertizează că un copil se implică în comportamente de bullying (ca agresor)	Semne care avertizează că un copil e hărțuit (victimă)
Își exprimă intenția de a-i răni pe alții. Au strategii de rezolvare a problemelor ce sunt bazate pe agresivitate.	Se teme să meargă la școală, de regulă dezvoltă multe scuze pentru a evita mediul școlar pentru că acolo are loc hărțuirea.
Se implică în răspândirea de bârfe, zvonuri calomnioase și umilitoare.	Se întoarce de la școală acasă cu lucruri pierdute, distruse, haine rupte și pătate.
Relațiile lui par să se bazeze pe un dezechilibru de putere, își alege ținte vulnerabile.	Prezintă simptome somatice (dureri de stomac, de cap, greață) și simptome psihice (iritabilitate, insomnie, plâns facil etc.) ca rezultat al anxietății intense.
Exprimă intenția de a ridiculiza, intimida și respinge pe alții.	Se izolează de grupul de colegi și nu-și aduce colegii acasă.
Prezintă un interes obsesiv pentru violență (căutând canale tv, jocuri, filme) care promovează agresivitatea.	Se întoarce de la școală flămând pentru că agresorul îi ia prânzul sau banii pentru prânz.
Lipsa remușcărilor pentru rănirea fraților mai mici sau a animalelor de companie. Nu le place să împartă jucării sau bunuri cu frații sau colegii.	Poate prezenta tăieturi, vânătăi inexplicabile, iar atunci când este întrebat de părinte sau de cadrul didactic, rănile lui par că nu se potrivesc cu motivele pe care le invocă.

Provocarea verbală a altora într-un mod ofensator.	Poate evita computerul/telefonul în cazul hărțuirii cibernetice.
Deținerea de bani sau bunuri pe care părinții nu le-au furnizat.	Poate să fure bani de la părinți fără nicio explicație cu privire la motivul pentru care a făcut acest gest.
Comportament sfidător în raport cu autoritatea.	Pierderea poftei de mâncare, scăderea în greutate.
Distrugerea sau deteriorarea bunurilor altcuiva.	Dificultatea de a se concentra asupra temelor pentru că este distras și preocupat de ceea ce i se întâmplă.
Expun gelozie extremă când nu sunt în centrul atenției.	Scăderea performanței academice, lipsa încrederii în sine.
Refuză să își asume responsabilitatea pentru acțiunile lor.	Copilul se retrage din interacțiunea familială.
Toleranță scăzută la frustrare, egoism.	Este izolat de grupul de colegi și nu e inclus în jocuri, este evitat.
Nu au limite și nu înțeleg noțiunea de comportament social adecvat.	Încearcă să stea aproape de profesor în pauze, deoarece acolo se simte în siguranță.

3. Intervenția în clasă – ce poate face profesorul când observă bullyingul

Cadrele didactice joacă un rol esențial în prevenirea și combaterea bullyingului în școli. Existența unui plan clar de reacție, atitudinea fermă, empatică și susținută a profesorului și implicarea activă în relațiile dintre elevi pot reduce semnificativ frecvența și impactul acestui fenomen. Răspunsul rapid și documentat la bullying poate face diferența dintre un copil care suferă în tăcere și unul care simte că este protejat și valorizat.

Primul pas esențial constă în crearea unui **sistem clar de raportare** a incidentelor de bullying, ușor accesibil, de care toți copiii să aibă cunoștință. Aceștia trebuie să știe unde, cum și cui pot raporta cazurile de bullying, având certitudinea că vor fi auziți și ascuțați, indiferent de tipul de hărțuire – verbală, fizică, socială, online, legată de orientare sexuală, rasă, dizabilitate. Este important ca toate formele de bullying să fie cunoscute în școală, astfel încât copiii să simtă ca problemele acestea nu sunt ignorate sau minimizate.

Fiecare semnalare a unei situații de bullying trebuie tratată cu seriozitate. Chiar dacă, în aparență, unele conflicte par simple neînțelegeri între colegi, definirea clară a ceea ce reprezintă o situație de bullying și educarea tuturor – elevi, părinți, profesori – în această direcție ajută la prevenirea și limitarea interpretării greșite a unui abuz. Refuzul de a reacționa sau minimizarea unui incident semnalat poate transmite mesajul periculos precum: „*Agresiunea este tolerată*”.

Răspunsul prompt la o situație de bullying este crucial. Atunci când un cadru didactic este martorul unui comportament abuziv este esențial să intervină imediat, cu fermitate, dar într-un mod echilibrat. Inițial poate fi utilă reflectarea comportamentului observat: „*Am văzut că ai făcut / Am auzit că ai spus..*”. Mulți dintre copiii care agresează vor încerca să își scuze comportamentul spunând „*a fost doar o glumă/ne jucam*”, dar este important să li se transmită permanent că astfel de atitudini nu sunt acceptate. Reacția trebuie să includă și o consecință clară și reafirmarea așteptărilor privind regulile și siguranța din clasă. Nu este recomandat ca, în acel moment, copilul care a avut comportamentul de bullying să fie pus în fața victimei sale pentru a-și cere scuze – discuția trebuie să rămână axată pe comportamentul său și responsabilitate.

Se redactează un raport obiectiv cu privire la incidentul de bullying în care se notează și măsurile luate. În acest fel se monitorizează evoluția acestui comportament, iar școala și personalul sunt protejate în cazul în care apar plângeri sau alte conflicte. Implicarea părinților agresorului printr-o întâlnire la școală transmite un semnal puternic legat de gravitatea evenimentului și poate contribui la găsirea unei soluții comune.

Copilul agresat trebuie susținut constant. Profesorii pot verifica periodic dacă situația s-a îmbunătățit și dacă elevul se simte în

siguranță. În plus, pot identifica anumiți colegi de încredere care să ofere ajutor moral și să încurajeze victima să semnaleze noile incidente.

Răspunsurile la o situație de bullying trebuie să vizeze schimbarea comportamentului agresorului, nu adaptarea victimei.

Din păcate unii copii aud comentarii precum: „*Daca ai fi și tu altfel nu s-ar mai întâmpla asta/Și tu ești prea sensibil*”. Aceste comentarii sau altele asemănătoare sunt dăunătoare și transmit un mesaj de învinovățire a victimei. **Nimeni nu ar trebui să fie agresat indiferent de felul în care arată, vorbește sau gândește!**

Clasele ar trebui să devină spații în care se promovează comportamentele prosoziale. Lecțiile despre empatie, respect, cooperare, acceptare, exercițiile de gestionare a furiei sau activitățile de grup pot reduce agresivitatea. Mulți elevi implicați în comportamente de bullying nu au experimentat bucuria colaborării sau sprijinului reciproc. Prin jocuri de rol, exerciții ghidate și exemple pozitive, copiii pot învăța să gestioneze emoțiile și să răspundă diferit.

Procesul nu se oprește odată cu sancționarea unui incident. Comunicarea constantă cu toate părțile implicate, monitorizarea situației și urmărirea progreselor sunt vitale pentru ca agresiunea să nu reapară. Bullyingul este, prin definiție, repetitiv, iar lipsa acțiunii persistente poate conduce la reapariția comportamentului problematic.

Școlile vor deveni cu adevărat eficiente dacă dovedesc prin acțiuni continue că le pasă. Ele ascultă, reacționează, corectează, formează și se perfecționează constant pentru siguranța elevilor. Rolul profesorului este acela de a da un exemplu de echilibru, moralitate, empatie. Fiecare reacție împotriva bullyingului este o lecție pentru agresori, victime, martori, dar și pentru comunitate.

**Cum vorbim cu elevul care a fost supus unui bullying?
Dar cu cel care a avut un astfel de comportament?**

Cadrul didactic nu este doar un observator al unui comportament, ci un agent activ de intervenție și prevenție. Un profesor are cea mai mare șansă de a întrerupe cercul vicios al

violenței și al suferinței, prin reacții adecvate, susținere emoțională și ghidare empatică a tuturor elevilor implicați.

Primul pas este ascultarea activă. Atunci când un elev relatează că este victima bullyingului, este esențial ca profesorul să rămână calm și să ofere spațiul necesar ca elevul să își spună povestea în propriile cuvinte. Acest dialog trebuie să se desfășoare într-un cadru sigur, precum un birou sau o sală de clasă goală, unde copilul să se simtă protejat. Profesorul va nota detaliile incidentului: natura agresiunii, locul, momentul, persoanele implicate și eventualii martori.

Apoi copilul are nevoie de **confirmarea faptului că nu este vinovat** și că se vor lua măsuri. Este important să i se transmită mesaje clare de validare și sprijin: *„Ai făcut bine că ai spus”, „Nu este vina ta”, „Nu trebuie să treci prin asta singur”*. În paralel profesorul trebuie să evalueze **siguranța imediată** a elevului. Dacă există riscul unei agresiuni fizice se pot lua măsuri precum izolarea agresorului, contactarea părinților sau supravegherea sporită a spațiilor vulnerabile.

În ceea ce privește **confidențialitatea**, i se explică elevului că este posibil să fie nevoie să se discute cu alte persoane: elevi implicați, martori, părinți, conducerea școlii. Copilul va fi asigurat că se vor împărtăși informațiile doar cu cei care au nevoie să știe și că vor fi protejate, pe cât posibil, intimitatea și siguranța lui. Se pot oferi garanții că li se va cere celor implicați să nu răspândească informațiile sau să reacționeze negativ și că se va monitoriza situația.

Conversația cu elevul care a avut comportamentul de bullying trebuie abordată cu tact. Deși comportamentul lui va fi sancționat, este vital ca elevul să nu fie stigmatizat public, deoarece se poate amplifica agresivitatea, poate să apară stigmatizarea și se pot intensifica comportamentele de bullying. Se recomandă o discuție privată, pe un ton calm, în care să i se permită să-și exprime perspectiva și să fie ghidat prin întrebări empatică: *„Tu cum te-ai simți dacă cineva ți-ar face ție asta?”*. Se va evita moralizarea, tonul autoritar, preferându-se un stil conversațional neconfruntativ și deschis. E important să ne amintim că în fața noastră stă tot un copil, că ceea ce se dezaprobă este comportamentul elevului, nu persoana

lui și că implicarea în acest tip de comportament poate să aibă la bază anumite vulnerabilități.

Intervenția propriu-zisă trebuie adaptată gravității situației. În cazuri severe sau recurente se va informa conducerea școlii. În funcție de politica și regulamentul școlii se vor lua măsurile necesare. Sub nicio formă nu se sugerează copilului victimizat că el este cel care trebuie să se schimbe pentru a evita bullyingul! Responsabilitatea este exclusiv a celui care s-a implicat în actul de hărțuire, iar elevul victimizat are nevoie de sprijin. Trebuie transmis clar mesajul ca **bullyingul nu are nicio justificare!**

O strategie eficientă este **implicarea activă a victimei în decizia privind modalitatea de intervenție** – este esențial să se ia în considerare modul în care elevul hărțuit ar prefera să fie gestionată situația. Prin posibilitatea de participare activă la decizie li se conferă mai multă autonomie și încredere în sine – aspect esențial atunci când au fost ținta bullyingului. În plus, această abordare reduce stresul post-agresiune.

Dacă este necesar să se aplice o sancțiune, conform regulamentului școlar, colaborarea cu părinții este esențială; aceștia au și ei un rol activ în favorizarea apariției unei schimbări comportamentale și în prevenirea unui asemenea incident în viitor. În cazul în care părinții elevului care a avut comportamentul de tip bullying neagă rolul copilului lor în situația respectivă, este implicată conducerea școlii. Abordarea eficientă a cazurilor de bullying necesită o colaborare strânsă între școală și familie. Doar printr-un efort comun se pot identifica rapid problemele, se pot înțelege cauzele profunde ale comportamentelor agresive și se pot aplica măsuri corective adecvate.

Elevii care sunt în mod repetat victime ale bullyingului sau cei care au un comportament agresiv constant, au nevoie de ajutor specializat. Combaterea fenomenului de bullying în școală nu poate fi realizată eficient de o singură persoană. Este necesară o colaborare constantă între profesori și diriginți, consilieri școlari, părinți, conducerea școlii, departamentul de siguranță școlară și, în cazurile complexe, cu specialiști externi (psihologi clinicieni, medici psihiatrii pediatriei).

Capitolul III. Prevenție și construire a unui climat pozitiv

1. Strategii de prevenire a bullyingului

Profesorii joacă un rol central în prevenirea bullyingului prin crearea unui climat pozitiv, intervenție promptă, instruirea elevilor în ceea ce privește empatia și responsabilitatea, precum și colaborarea activă cu părinții și personalul de sprijin.

În continuare vom prezenta o serie de strategii pentru prevenția bullyingului care pot fi folosite în sala de clasă:

- **Formarea unui climat pozitiv în clasă** – Prin aceasta se încurajează dezvoltarea unor relații pozitive, pentru promovarea respectului reciproc. Exemple practice pentru această recomandare ar fi: stabilirea împreună cu elevii a regulilor de comportament care trebuie respectate în cadrul școlii, afișarea lor într-un loc vizibil și reamintirea regulilor atunci când se consideră a fi necesar.

- **Intervenția imediată și consecventă a cadrului didactic** – Este important ca intervenția cadrului didactic să se realizeze imediat ce a fost informat despre un caz de bullying pentru a preveni și alte situații, precum și pentru a ajuta victima. De asemenea, este de dorit să se intervină indiferent de intensitatea cazului de bullying.

- **Activități de dezvoltare socio-emoțională** – Acestea pot consta în discuții ghidate, jocuri de rol, jurnal al emoțiilor, cercul siguranței, ca activități desfășurate împreună cu dirigințele, profesor de sprijin sau psihologul școlii.

- **Sondaje anonime privind comportamentele de bullying** – pot constitui o metodă bună de identificare a cazurilor de bullying. Pot fi realizate periodic sau atunci când se consideră că este nevoie.

- **Educarea** – Vizează implicarea activă a martorilor - învățarea elevilor să ofere sprijin. Elevii sunt învățați cum să identifice bullyingul, care sunt strategiile sigure la care pot apela în acele situații, precum și ce pot face atunci când un coleg se confruntă cu bullying.

- **Colaborare** – Se referă la colaborarea între școală și familie, strategie cu o eficiență crescută în prevenirea cazurilor de bullying. Aceasta presupune comunicarea regulată cu părinții, implicarea consilierului școlar în cazuri recurente sau complexe, întâlniri periodice cu cei implicați în cazurile de bullying, sau/și workshop-uri pentru părinți realizate de consilierii școlari, psihologi.

Observarea interacțiunilor dintre elevi poate fi o bună strategie de informare despre posibilele cazuri de bullying. Poate ajuta atât în prevenție, cât și în intervenție, în special atunci când copiii sunt mici și nu pot înțelege ceea ce se întâmplă, fiindu-le astfel mai dificil să transmită situațiile întâlnite. Este o metodă care necesită timp în afara orelor de curs, de exemplu în pauze sau când elevii se află la bufetul școlii. Puteți observa care sunt copiii predispuși bullyingului sau care sunt acei copii predispuși la comportamente agresive, intervenind astfel înainte ca situația să ia amploare.

Discuțiile cu elevii pot ajuta, de asemenea, în prevenirea cazurilor de bullying. Puteți vorbi cu elevii despre cum se înțeleg cu colegii, despre prietenii lor sau despre cum se poartă alți elevi între ei.

Suplimentar, în continuare, sunt listate o serie de întrebări pe care vi le puteți pune, ale căror răspunsuri vă pot ghida în prevenirea bullyingului:

- a. Care sunt cele mai întâlnite tipuri de bullying și cât de frecvente sunt?
- b. Care sunt spațiile din școală și momentele în care se întâmplă cel mai des bullyingul?
- c. La ce vârste/clase sunt cele mai multe cazuri de bullying?
- d. Care sunt comportamentele ce indică bullyingul?
- e. Care sunt copiii predispuși la bullying?
- f. Cum se poartă? / Cum vorbesc copiii care sunt victime ale bullyingului?
- g. Cum pot contribui elevii la reducerea cazurilor de bullying?
- h. Cum pot să sprijin elevii care se confruntă cu bullying?
- i. Care sunt factorii care contribuie la menținerea cazurilor de bullying?

2. Crearea unui mediu educațional bazat pe respect, incluziune și empatie

Climatul educațional bazat pe respect, empatie și incluziune presupune construirea unui mediu școlar în care toți elevii să se simtă acceptați în siguranță și valorizați, indiferent de diferențele lor. Trebuie să ținem cont de faptul că din punct de vedere psihologic, un astfel de climat influențează pozitiv dezvoltarea emoțională și cognitivă a elevilor și previne comportamentele de bullying. Prin incluziune înțelegem faptul că există un climat care răspunde nevoii de apartenență – esențială pentru implicare și învățare. Ca și exemple practice, elevii cu dizabilități sau cei retrași sunt implicați activ. În toate activitățile, este de dorit ca profesorul să valorizeze diversitatea ca o resursă, cu scopul de a reduce marginalizarea și pentru a proteja elevii vulnerabili.

Cadrele didactice pot avea un impact important în ceea ce privește interacțiunile dintre elevi. Puteți lua în considerare o serie de strategii utile pentru a construi un mediu care să faciliteze un climat pozitiv, bazat pe respect și empatie, care să reducă sau să prevină prezența bullyingului.

De exemplu, puteți pune baza unui mediu echilibrat din punct de vedere social prin **modelarea unor comportamente pro-sociale** sau prin propriile interacțiuni bazate pe respect cu elevii, profesorii și alți membrii care fac parte din personalul școlii.

Un alt mod prin care puteți ajuta în acest sens este **menținerea unui bun management al clasei**. Respectarea regulilor într-o manieră egală pentru toți elevii sau gestionarea situațiilor problematice într-o manieră care nu ar atrage atenția asupra copilului care are un comportament de bullying sau asupra elevului victimizat pot fi strategii utile.

Includerea în activitățile școlare a unor exerciții care implică întreaga clasă și prezentarea lor într-un mod care să trezească interesul tuturor în a le realiza poate ajuta la **reducerea plictiselii** în clasă, cât și la reducerea diferențelor dintre elevi. De asemenea, în ceea ce privește activitățile, poate fi de folos includerea unor sarcini școlare care necesită **cooperare între elevi**.

Încearcați pe cât posibil să reduceți momentele când elevii nu au activitate, precum și acele momente când se pot afla în preajma

altor elevi aproape de care nu ar fi de ajutor să se afle. De exemplu, este important să ajungeți la timp în clasă după ce sună clopoțelul, să nu părăsiți clasa în timpul orei dacă sunteți chemat/ă în afara clasei și să existe o supraveghere a elevilor care au de așteptat în momente precum statul la rând la bufetul școlii în pauza mare sau când aceștia rămân în clasă după încheierea orelor.

Atitudinea empatică printre elevi poate fi construită prin propriul exemplu și încurajarea acestor comportamente între ei. De exemplu, fiți acel cadrul didactic deschis în a-i asculta pe elevi, care privește în ansamblu atunci când se ivește o problemă în clasă și încurajează copiii să vină să vorbească despre situațiile cu care se confruntă, oferindu-le sprijin. De asemenea, **implicați părinții** atunci când este necesar. Oferiți-le sfaturi elevilor dumneavoastră și sugestii sau dacă situația impune, prezentați și opțiunea de consiliere în cadrul școlii.

Conștientizarea despre fenomenul de bullying contribuie la prevenirea acestuia și la încurajarea comportamentelor adaptative între elevi. Educația cu privire la bullying se poate face prin adresarea unor lecții despre acest comportament și prin oferirea unui suport pentru dezvoltarea unor abilități care sunt de ajutor în situații de bullying. De exemplu, îi puteți învăța cum să răspundă într-un mod asertiv, cum să rezolve o problemă sau cum să evite situațiile care nu sunt sigure pentru ei.

Lecțiile despre bullying ar fi de dorit să conțină informații despre:

- ce reprezintă bullyingul;
- cum pot recunoaște bullyingul – tipuri de bullying;
- trăirile emoționale ale victimei și ale agresorului;
- comportamentul pe care îl pot avea față de victime și agresori;
- ce pot face dacă se confruntă cu bullying;
- ce pot face dacă sunt martori ai bullyingului;
- ce pot face pentru a nu încuraja bullyingul în clasă.

Un mediu școlar pozitiv are la bază acțiuni dedicate acestui scop pentru o mai bună comunicare, acceptare și cooperare. Aceste

acțiuni ajută la construirea unor relații și interacțiuni sociale pozitive între elevi, precum și la o mai bună comunicare între aceștia și cadrele didactice. Este de dorit ca aceste acțiuni să fie integrate în cultura școlară, în activitățile zilnice de la școală, pentru rezultate mai bune.

Cum mai puteți contribui la dezvoltarea unui spațiu școlar prietenos:

- Sprijiniți comportamentele pozitive, respectuoase între elevi, consolidându-le cu fiecare ocazie.
- Sprijiniți inițiativele care vin din partea conducerii care au ca scop reducerea bullyingului în școli.
- Sprijiniți elevii în oferirea suportului reciproc.
- Creșteți comunicarea între tine și elevi.
- Luați în serios sesizările elevilor și abordați fiecare problemă încă de la început pentru a evita agravarea acesteia.
- Încurajați acceptarea diferențelor dintre elevi.

Așa cum învățați elevii să contribuie la construirea și menținerea unui mediu pozitiv în clasă, la fel de important este să îi încurajați în ceea ce privește construirea unei imagini potrivite în mediul online. Acesta se poate reflecta asupra interacțiunilor din clasă. Acțiunile din mediul online, fie că vorbim despre niște mesaje de pe grupul clasei sau despre postarea unor mesaje ori poze pe profilul privat, atunci când nu sunt potrivite pot constitui o sursă de conflict sau cyberbullying.

Îi puteți susține pe elevi prin educarea cu privire la modul sigur de a folosi mediului online (de exemplu, ce este potrivit/nepotrivit să spună sau să posteze), cu sfaturi despre pașii care pot fi făcuți atunci când sunt deranjați de o acțiune în mediul online (de exemplu, dacă un elev postează o poză cu un coleg, poză cu care acesta nu a fost de acord), cât și prin informarea despre siguranța în online (de exemplu, ce este sigur și ce nu este sigur să fie împărtășit în mediul online).

Ce îi puteți sfătui pe elevi dacă se confruntă cu cyberbullying:

- Să blocheze mesajele de la persoane necunoscute.

- Să nu răspundă și să nu riposteze.
- Să păstreze dovezile online ale cyberbullyingului pentru a le arăta unui adult – părinților, cadrelor didactice.
- Să îi spună unui adult de încredere ce s-a întâmplat.

3. Activități la nivelul clasei pentru reducerea bullyingului

De cele mai multe ori, elevii sunt cei de la care profesorii află despre actele de bullying din cadrul școlii. Copiii care agresează tind să își aleagă cu atenție momentele, pentru a evita posibilele consecințe, astfel încât implicarea elevilor în activități pentru prevenirea și reducerea bullyingului este foarte importantă. Ce puteți face în acest sens?

a. **Activități în echipă la nivelul clasei** – astfel de sarcini școlare promovează cooperarea, oferirea de suport între elevi, aprecierea abilităților și contribuției fiecăruia, reducând astfel diferențele dintre ei și crescând interacțiunile pozitive.

b. **Dezvoltarea empatiei** – includerea în cadrul activităților a unor materiale precum povești sau filmulețe care prezintă diverse experiențe relevante în acest context, urmate apoi de discuții pe baza lor. De asemenea, pot fi utilizate jocuri de rol care să ilustreze situații de pe urma cărora elevii pot învăța.

c. **Antrenament abilități sociale** – dezvoltarea acestor abilități în rândul elevilor contribuie la prevenirea bullyingului, precum și la o mai bună gestionare a situațiilor de bullying. Abilitățile sociale pot fi învățate prin jocuri sau prin îndrumările specifice oferite elevilor în propriile situații problematice sau chiar prin exerciții precum jocurile de rol.

d. **Reglarea emoțională** – o mare parte din cazurile de bullying sunt o consecință a dificultăților de reglare emoțională – comportamentele agresive au loc atunci când un elev este furios sau când nu își poate controla intensitatea emoțiilor. În acest sens, îi puteți ajuta pe elevi prin observarea acestora și ghidarea către moduri adaptative de a face față emoțiilor cu care se confruntă.

La nivelul clasei pot fi realizate o serie de exerciții care să ajute în privința bullyingului. Acestea sunt dedicate mai multor categorii de elevi, cu mici adaptări în funcție de vârsta și abilitățile lor.

Mai jos vom prezenta câteva exemple pe care le puteți folosi la clasă:

- **Colajele**

Realizarea colajelor poate reprezenta o activitate prin intermediul căreia elevii își pot exprima emoțiile în legătură cu fenomenul de bullying. Ce este de făcut? Le puteți pune la dispoziție elevilor mai multe materiale, precum reviste cu imagini din care pot decupa, lipici, foarfecă (a se folosi această activitate cu elevii care au vârsta și abilitățile potrivite pentru a utiliza adecvat aceste materiale). Apoi, le cereți să construiască colajul pe o temă anume, de exemplu, „*Cum se simt victimele bullyingului?*” sau „*Cum se simt martorii bullyingului?*” La final, pe baza colajelor inițiați discuții despre acestea. Discuțiile pot fi realizate în grupuri mai mici de elevi.

- **Prietenia**

Acest exercițiu, precum cel anterior, poate fi adaptat pentru mai multe categorii de vârste. Activitatea presupune împărțirea elevilor în grupuri mici care vor discuta despre *ce presupune a-ți face un prieten*. Apoi, aceștia sunt rugați să realizeze o listă cu zece moduri în care se pot împrieteni cu alți copii (de exemplu, să invite un copil la un joc), iar la final să prezinte lista întregii clase. Suplimentar, puteți nota pe tablă ideile elevilor și discutați cu toții despre acestea.

- **Povești**

Sunt o mulțime de resurse din categoria cărți de povești care pot fi folosite la clasă pentru a învăța copiii despre ce înseamnă bullyingul și despre comportamentele potrivite. Puteți alege o astfel de carte pe care să o citiți elevilor, pe baza căreia să construiți discuții sau puteți ruga elevii să citească.

- **O vorbă bună**

Acest exercițiu constă în încurajarea elevilor să spună cel puțin un lucru frumos pe zi cuiva, o vorbă ce știi că ar bucura acea persoană – de exemplu: „*Îmi place desenul tău!*” Ați putea stabili o perioadă în care să se desfășoare acest exercițiu, și persoanele cărora să le transmită acele cuvinte – de exemplu, colegilor de clasă. De asemenea, ați putea ruga elevii să noteze într-un mic jurnal cum se desfășoară zilnic activitatea și apoi discutați despre asta.

- **Elevul zilei**

Această activitate poate fi realizată cu succes cu copii mai mici. Constă în realizarea unui spațiu în clasă unde puteți afișa în fiecare zi poza unui elev. Următoarea etapă este de a ruga pe ceilalți colegi să spună câte un lucru bun despre copilul din poză și să notați afirmațiile lângă poză.

- **Bunătate**

Exercițiul este destinat unei activități în grupuri mici. Rugați elevii din fiecare echipă să ofere exemple de comportamente prin care pot arăta bunătate față de ceilalți și oferiți-le câteva exemple înainte de a începe exercițiul. Apoi, rugați elevii să noteze pe o foaie ideile pe care le-au avut și să realizeze un comportament bun în următoarea perioadă. La finalul exercițiului puteți discuta, rugându-i să spună cum s-au simțit ei și cum s-a simțit persoana față de care au arătat bunătate.

4. Implicarea elevilor ca agenți ai schimbării

Atunci când vorbim despre demersurile care pot fi făcute într-o școală pentru a reduce bullyingul ne gândim la prevenție și intervenție. Elevii pot juca un rol important în acest sens, de la raportarea cazurilor pe care le cunosc, până la prevenire prin comportamentele ce promovează respect și bunătate. Ei pot face semnificativ diferența.

Astfel, sunt o serie de motive pentru care este de ajutor implicarea acestora în reducerea bullyingului:

- a. De multe ori se întâmplă ca un elev să îi povestească unui coleg despre ce i se întâmplă, iar la profesor sau la părinți să ajungă mai târziu informația.

- b. Timpul petrecut de elevi împreună la școală și în afara școlii îi ajută să se cunoască mai bine, să înțeleagă interacțiunile dintre ei, astfel, ei pot identifica mai ușor un coleg care se confruntă cu bullying chiar dacă acesta nu vorbește despre acest fapt.

- c. Copiii care se implică în bullying se ascund de cele mai multe ori de cadrele didactice atunci când au comportamente nepotrivite, însă nu întotdeauna se ascund și de alți elevi – astfel, aceștia pot solicita ajutor pentru victimă.

d. Fiind de multe ori martori, elevii pot contribui cu informații folositoare adulților pentru a înțelege și a interveni în cazurile de bullying.

Ce pot face elevii?

- Pot să sprijine victimele bullyingului – de exemplu, îi pot sfătui să vorbească cu un adult.
- Observă interacțiunile din clasă și pot informa cadrele didactice despre cazurile de bullying despre care aceștia nu știu.
- Pot oferi suport cadrelor didactice în activitățile împotriva bullyingului din cadrul școlii.

După cum a fost precizat în acest ghid, elevii sunt încurajați să transmită unei persoane de încredere când se confruntă cu bullying sau atunci când sunt martori. De multe ori elevii evită să îi spună profesorului sau părintelui din diverse motive – de exemplu, se gândesc că elevul care îi agresează poate afla și se tem de răzbunare. Astfel, ca profesor, este important să vă gândiți la acest aspect. Puteți ajuta elevii care aleg să povestească experiențele de bullying avute:

- Ajutați elevii să diferențieze între cazurile despre care este important să vorbească și cele care nu reprezintă bullying.
- Ajutați elevii să aleagă cu atenție persoanele cu care vorbesc – de exemplu, să facă diferența între acei elevi care îi pot ajuta și elevii care sunt prieteni cu agresorul.
- Dacă aflați despre un caz de bullying de la un elev, alegeți o soluție care să protejeze atât pe cel victimizat, cât și copilul care v-a informat.

Combaterea bullyingului începe cu fiecare dintre dumneavoastră. Acest ghid este doar un punct de plecare. Prin vigilență, empatie, implicare, consecvență, școala poate să devină un spațiu sigur în care copiii să se simtă ascultați, protejați, un spațiu al incluziunii și al dezvoltării armonioase. Nu subestimați niciodată impactul pe care îl poate avea oricare cadru didactic dacă alege să intervină. Schimbarea începe cu noi!

Capitolul IV. Cadrul normativ privind fenomenul de bullying în mediul școlar din România

În ultimii ani, România a adoptat un cadru legislativ detaliat, creând o bază legală clară, cu scopul de a preveni, identifica și sancționa bullyingul în școli. Aceste reglementări stabilesc responsabilități clare pentru instituțiile de învățământ, definesc procedurile de intervenție și prevăd măsuri de protecție pentru victimele hărțuirii școlare.

Principalele acte normative care reglementează prevenirea și combaterea fenomenului de bullying în unitățile de învățământ

1. Legea învățământului preuniversitar nr. 198/2023, cu modificările și completările ulterioare

Reglementează organizarea și funcționarea sistemului de învățământ preuniversitar, conținând și o serie de prevederi cu privire la bullying, în esență: definirea clară a fenomenelor de violență în mediul școlar, obligativitatea planurilor naționale și locale pentru combaterea violenței și bullyingului școlar, mecanisme anonime de raportare, responsabilizare precisă a personalului, intervenție multidisciplinară, sprijin pentru victime și sancțiuni adecvate agresorilor.

Principalele prevederi legate de siguranța în mediul școlar (inclusiv bullying):

Definiții: Bullyingul este definit ca *„Acțiunea sau seria de acțiuni fizice, verbale, relaționale și/sau cibernetice, într-un context social dificil de evitat, săvârșite cu intenție, care implică un dezechilibru de putere, au drept consecință atingerea demnității ori crearea unei atmosfere de intimidare, ostile, degradante, umilitoare sau ofensatoare, îndreptate împotriva unei persoane sau unui grup de persoane și vizează aspecte de discriminare și excludere socială, care pot fi legate de apartenența la o anumită rasă, naționalitate, etnie,*

religie, categorie socială sau la o categorie defavorizată ori de convingerile, sexul sau orientarea sexuală, caracteristicile personale, și care se desfășoară în instituțiile de învățământ preuniversitar și în toate spațiile destinate educației și formării profesionale.”

Interzicerea discriminării și violenței în unitățile de învățământ:

- În unitățile de învățământ preuniversitar și în toate spațiile destinate educației și formării profesionale, precum și în cadrul activităților desfășurate în mediul online, **sunt interzise discriminările**, conform Ordonanței Guvernului nr. 137/2000 (cu excepția măsurilor afirmative).

- Sunt interzise manifestările și propaganda de natură politică și prozelitismul religios.

Asigurarea siguranței în unitățile de învățământ:

- **Siguranța în unitățile de învățământ este realizată sub coordonarea prefectului** și este responsabilitatea autorităților administrației publice locale, a Direcțiilor Județene de Învățământ Preuniversitar (DJIP)/Direcției Municipiului București de Învățământ Preuniversitar (DMBIP), a poliției, jandarmeriei, centrelor de prevenire, evaluare și consiliere antidrog și a unităților de învățământ preuniversitar.

- În fiecare unitate de învățământ preuniversitar, **consiliul de administrație**, după consultarea consiliului profesoral, a consiliului școlar al elevilor, a consiliului reprezentativ al părinților și asociației de părinți, **aprobă un regulament de ordine interioară**, care precizează condițiile de acces în școală al profesorilor, elevilor și vizitatorilor. Regulamentul este publicat pe site-ul unității și comunicat autorităților competente.

- **Autoritățile analizează semestrial modul în care este asigurată protecția unităților de învățământ** și derulează programe sau proiecte de prevenire a violenței în mediul școlar. Structurile pentru siguranța școlară întocmesc rapoarte semestriale privind siguranța în unitățile de învățământ.

Prevenire și combatere:

- **Obligatorietatea realizării unui Plan Național de Combatere a Violenței Școlare (PNCVS).** Acest plan vizează prevenirea și reducerea activităților și comportamentelor care încalcă sau favorizează încălcarea normelor de moralitate/conduită, inclusiv bullyingul.

- Prin Hotărârea Guvernului nr. 1065 din data de 28.08.2024, a fost aprobat Planul național de combatere a violenței școlare (PNCVS) care are o valabilitate de 3 ani.

- PNCVS include informații referitoare la violența verbală, fizică, psihologică – bullying, sexuală, socială, culturală, cibernetică și alte comportamente care pot pune în pericol sănătatea sau integritatea beneficiarilor primari și a personalului din învățământ.

- În conformitate cu PNCVS, **unitățile de învățământ adoptă planuri de prevenire și reducere a violenței în școli**, pe baza evaluării climatului școlar și în colaborare cu reprezentanții elevilor, părinților și instituțiilor locale abilitate.

- Regulamentul de ordine interioară al unității de învățământ trebuie să prevadă proceduri de sesizare a suspiciunilor și faptelor de violență, inclusiv metode de sesizare confidențială.

- Elevii și părinții pot raporta suspiciunile și cazurile de violență oricărui membru al personalului școlii.

- Personalul școlii, **elevii sau părinții care au suspiciuni privind violența în unitățile de învățământ sunt obligați să acționeze** conform Procedurii de management a cazurilor de violență aprobată prin Ordin al ministrului educației nr. 6235/2023.

- **Conducerea școlii are obligația să sesizeze cazurile de violență la numărul național 119** și să colaboreze cu direcțiile de asistență socială pentru managementul cazurilor în interesul superior al copilului.

- Dacă există suspiciunea unei infracțiuni, conducerea trebuie să sesizeze poliția și să colaboreze cu organele de anchetă.

- Unitățile de învățământ sunt obligate să stabilească și să pună în aplicare **măsuri de sprijin pentru victime și sancțiuni**

pentru autori, adaptate gravității și nevoilor educaționale, sociale, psihologice etc.

- **Personalul care a fost victimă a violenței** beneficiază de consiliere pentru prevenirea stresului posttraumatic, concediu medical, servicii psihologice și psihoterapeutice, precum și alte forme de asistență.

- **Elevii care au fost victime în cazuri de bullying** beneficiază de servicii de intervenție psihologică și psihoterapeutică, pe baza recomandării consilierului școlar.

Sistemul de supraveghere audio-video în unitățile de învățământ:

- Unitățile de învățământ **pot instala sisteme de supraveghere audio-video** pentru asigurarea pazei și protecției persoanelor, bunurilor și valorilor.

- Acordul părinților/reprezentanților legali este necesar pentru supravegherea audio-video în sălile de clasă; camerele nu vor fi instalate dacă majoritatea părinților sunt împotriva.

- Camerele pot fi instalate în exteriorul clădirilor, pe holuri, în săli de mese și festivități fără acordul părinților.

- Înregistrările audio-video sunt păstrate în condiții de siguranță și confidențialitate, accesul la ele fiind permis doar părinților, elevilor majori, directorilor, consilierilor și personalului medical, conform unor reguli stricte. Este interzisă publicarea sau comercializarea înregistrărilor audio-video.

Servicii oferite de CJRAE/CMBRAE pentru prevenirea comportamentelor de risc și intervenții în situații de violență școlară:

- **Organizarea cadrului** de mediere școlară, prevenirea comportamentelor de risc și intervenția în situații de violență școlară.

- **Servicii de intervenție** în situații de violență școlară, mediere a conflictelor școlare și consiliere a elevilor implicați.

Sanctiunile ce pot fi aplicate elevilor pentru acte de bullying sau fapte de violență includ:

- „observație individuală;
- mustrare scrisă;
- retragerea temporară sau pe durata întregului an școlar a burselor de care beneficiază elevul;
- mutarea disciplinară la o clasă paralelă din aceeași unitate de învățământ;
- suspendarea elevului pe o durată limitată de timp (maximum 5 zile lucrătoare, iar un elev nu poate fi suspendat pe durata unui an școlar pentru mai mult de 15 zile lucrătoare);
- preavizul de exmatriculare;
- exmatricularea cu drept de reinscriere, în anul școlar următor, în aceeași unitate de învățământ;
- exmatricularea cu drept de reinscriere, în anul școlar următor, în altă unitate de învățământ;
- exmatricularea fără drept de reinscriere pentru elevii din învățământul postliceal.”

De asemenea, violența fizică sub orice formă se sancționează conform dispozițiilor legale în vigoare, iar sancțiunile pot fi însoțite și de scăderea notei la purtare. Elevii sancționați beneficiază de consiliere, intervenție psihologică și psihoterapie, precum și de activități remediale.

Sanctiunile disciplinare care se pot aplica personalului didactic, în funcție de gravitatea abaterii:

- „avertisment scris;
- reducerea salariului de bază, cumulat, când este cazul, cu indemnizația de conducere, de îndrumare și control, cu până la 15%, pe o perioadă de 1-6 luni;
- suspendarea, pe o perioadă de până la 3 ani, a dreptului de înscriere la un concurs pentru obținerea gradației de merit, pentru ocuparea unei funcții de conducere, de îndrumare și de control ori a unei funcții didactice superioare;

- suspendarea, pe o perioadă de până la 3 ani a dreptului de a face parte din comisiile de organizare și desfășurare a examenelor naționale;
- desfacerea disciplinară a contractului individual de munca.”

2. Procedura privind managementul cazurilor de violență (Ordinul de ministru nr. 6235/2023 pentru aprobarea Procedurii privind managementul cazurilor de violență asupra antepreșcolarilor/preșcolarilor/elevilor și personalului unității de învățământ, precum și al altor situații corelate în mediul școlar și al suspiciunii de violență asupra copiilor în afara mediului școlar, emitent Ministerul Educației)

Definiția bullyingului

Bullyingul este o formă de violență psihologică și reprezintă acțiunea sau seria de acțiuni fizice, verbale, relaționale și/sau cibernetice, într-un context social dificil de evitat, săvârșite cu intenție, care implică un dezechilibru de putere, cu caracter repetitiv, au drept consecință atingerea demnității ori crearea unei atmosfere de intimidare, ostile, degradante, umilitoare sau ofensatoare, îndreptate împotriva unei persoane sau a unui grup de persoane și vizează aspect de discriminare și excludere social, care pot fi legate de apartenența la o anumită rasă, naționalitate, etnie, religie, categorie socială sau la o categorie defavorizată ori de convingerile, sexul sau orientarea sexuală, caracteristicile personale și care se desfășoară în instituțiile de învățământ preuniversitar și în toate spațiile destinate educației și formării profesionale. Sunt excluse termenului de violență psihologică-bullying: relațiile violente dintre adulți și copii și relațiile violente între adulți, în cadrul unității de învățământ.

Obiect:

- Reglementează **modul de gestionare a oricărei forme de violență** (inclusiv bullying) la nivelul fiecărei unități școlare, responsabilitățile personalului și colaborarea cu autoritățile în cazurile grave.

- Stabilește **obligatia existenței unui mecanism de sesizare anonimă** a suspiciunilor și a faptelor de violență.

Sunt vizate:

- Violența între copii în mediul școlar (forme ușoare și grave);

- Violența săvârșită de personalul școlii asupra elevilor;
- Violența săvârșită de elevi asupra personalului școlii;
- Suspiciuni privind portul sau folosirea fără drept de obiecte periculoase sau suspiciunea săvârșirii de către elevi a unei infracțiuni în mediul școlar;

- Suspiciuni de consum de substanțe psihoactive;
- Suspiciuni de violență asupra copiilor în afara mediului școlar.

Violența este considerată săvârșită în mediul școlar dacă are loc în perimetrul unității de învățământ sau în cadrul unor activități organizate de aceasta, inclusiv online.

Definiții și termeni importanți:

- **Violența asupra copiilor:** Include forme diverse de abuz fizic, verbal, emoțional, sexual, neglijare, exploatare, trafic, violență online, hărțuire sexuală etc.

- **Sesizarea cazurilor de violență:** Procesul prin care faptele sunt aduse la cunoștința autorităților pentru a se lua măsuri adecvate.

- **Managementul de caz:** Coordonarea intervențiilor multidisciplinare și interinstituționale pentru protecția și reabilitarea victimelor.

- **Echipa multidisciplinară și interinstituțională:** Include profesioniști din diverse domenii (asistent social, psiholog, medic, polițist, jurist) și un membru al personalului școlii (director, diriginte, consilier școlar etc.).

- **Bullying:** Formă de violență psihologică repetitivă și intenționată, cu dezechilibru de putere, care afectează demnitatea și creează un climat ostil.

- **Cyberbullying:** Bullying manifestat în mediul online, cu caracter permanent.

Principalele reglementări:

- În fiecare unitate școlară **trebuie implementat un mecanism de sesizare anonimă** a violenței/ bullyingului.

- Personalul școlii are **obligația de a informa toate părțile implicate** (elevi, părinți) despre procedura de sesizare.

- Personalul trebuie să asculte victimele cu răbdare, să le protejeze de discriminare sau răzbunare și să folosească un limbaj adecvat, fără a învinovăți.

- **Intervievarea repetată a victimelor este interzisă** pentru a preveni revictimizarea.

- **Măsurile de sprijin și sancțiunile** se stabilesc în funcție de gravitatea cazului și nevoile de dezvoltare ale persoanelor implicate.

- **Comisia pentru Prevenirea și Eliminarea Violenței (CPEV)** are rolul de a coordona planul de prevenire și reducere a violenței la nivelul unității școlare. Directorul școlii aprobă și monitorizează aplicarea acestui plan.

- **Raportările privind cazurile și măsurile luate** sunt transmise periodic către inspectoratele școlare și alte structuri abilitate.

- Nerespectarea procedurii constituie abatere disciplinară.

Managementul cazurilor ușoare de violență între elevi

- Cazurile ușoare se caracterizează prin **frecvență scăzută** (maxim 3 ori pe lună) și consecințe minore asupra victimei.

- Exemple: abuz fizic ușor (îmbrânciri, scuipat), abuz emoțional (tachinare, insulte).

- **Personalul școlii intervine imediat** pentru a aplană conflictul, informează verbal directorul și părinții și solicită sprijinul consilierului și mediatorului școlar. Dacă nu există consilier școlar sau mediator, se solicită sprijin de la CJRAE/CMBRAE.

- Se stabilesc **măsuri de sprijin pentru victime și sancțiuni pentru autori**, monitorizate periodic.
- Dacă măsurile sunt eficiente, cazurile se închid; altfel, se reevaluează cazul și se iau măsuri suplimentare.

Managementul cazurilor grave de violență între elevi

- Include **forme grave de abuz fizic** (lovituri severe, vătămări), **psihologic** (instigare, șantaj), **sexual** (agresiuni, exploatare).
- **În caz de amenințare reală, se apelează imediat numărul unic de urgență 112.**
- Se izolează și protejează victimele, se informează părinții și autoritățile competente (poliția, DGASPC).
- **Consilierii școlari și personalul școlii participă la echipa multidisciplinară** care evaluează situația și propune măsuri de sprijin și sancțiuni.
- Se întocmește un **Plan de reabilitare și reintegrare socială**, aplicat și monitorizat de toate părțile.
- Dacă situația nu se ameliorează, se reia procesul disciplinar și/sau se sesizează instituțiile abilitate.
- Cazurile se închid după monitorizarea post-servicii de cel puțin 6 luni sau de la hotărârea instanței.

Managementul cazurilor de violență a personalului școlii asupra elevilor

- **Orice formă de violență a personalului asupra elevilor se consideră gravă.**
- Sunt incluse abuzuri fizice, psihologice, neglijare, hărțuire sexuală și alte forme de abuz.
- În caz de violență, se intervine imediat, se protejează victimele, se anunță părinții și autoritățile. Directorul anunță poliția, DGASPC și ISJ/ISMB.
- Se inițiază **anchetă disciplinară**, iar cadrul didactic este suspendat temporar.
- DGASPC coordonează activitățile privind acordarea sprijinului necesar victimelor și pentru reabilitarea/reintegrarea acestora.
- **Monitorizarea și reevaluarea se fac periodic**, iar în caz de recidivă se reia cercetarea disciplinară.

Managementul cazurilor de violență a elevilor asupra personalului școlii

- Sunt vizate **abuzuri fizice, psihologice, sexuale asupra personalului didactic și nedidactic.**

- În caz de amenințare gravă, se apelează numărul unic de urgență 112.

- Se protejează victimele, se anunță autoritățile și părinții elevilor agresori.

- Personalul școlii agresat beneficiază de servicii de **evaluare psihologică, consiliere și, dacă este cazul, concediu medical.**

- Se stabilesc **măsuri de sprijin și sancțiuni pentru autori**, monitorizate periodic.

- Consilierii și profesorii implicați în cazul în care sunt victime nu participă la managementul cazului, atribuțiile lor fiind delegate.

Intervenția în cazul suspiciunii de violență în afara mediului școlar

- Suspiciunile pot **viza violența domestică, neglijarea, traficul de persoane și alte forme de abuz.**

- Personalul școlii observă semnele violenței (de exemplu, tulburări de comportament, semne fizice, modificări emoționale).

- Se discută discret suspiciunile și se sesizează **autoritățile competente** (DGASPC, poliția).

- În situații de urgență se apelează numărul unic de urgență 112.

- Se **colaborează cu specialiștii în protecția copilului** pentru evaluare și intervenție.

Intervenția în cazul suspiciunii de consum de substanțe psihoactive

- Personalul școlii poate suspecta consumul pe baza unor semne comportamentale.

- În caz de urgență, se apelează numărul unic de urgență 112.

- Se stabilesc **măsuri de sprijin și planuri de asistență individualizate.**

- Se organizează **sesiuni de informare și prevenire** pentru elevi și cadre didactice.

Intervenția în cazul suspiciunii de port sau folosire fără drept de obiecte periculoase și alte infracțiuni

- Se include și furtul, jocurile de noroc sau distrugerea de bunuri.

- Se **informează imediat directorul unității de învățământ și părinții.**

- Se **sesizează poliția.**

- Se **colaborează cu structurile de siguranță școlară** pentru evaluare și prevenire.

- Se stabilesc **sancțiuni și măsuri de sprijin**, monitorizate periodic.

Atribuții:

- **Directorul unității de învățământ:** Coordonează acțiunile, informează autoritățile și părinții, desemnează personal pentru echipa multidisciplinară, monitorizează aplicarea măsurilor.

- **Comisia pentru prevenirea și eliminarea violenței (CPEV):** Coordonează planurile de prevenire, analizează cauze, consemnează cazurile.

- **Personalul școlii (educatori, profesori, consilieri școlari, mediatori școlari):** Intervin direct în gestionarea cazurilor, sprijină victimele, colaborează cu echipele multidisciplinare.

- **Echipele multidisciplinare și interinstituționale:** Asigură evaluarea, intervenția, reabilitarea și monitorizarea cazurilor, implicând autorități și servicii specializate.

Anexele actului normativ oferă: **fișa de management a cazului, fișa de identificare a bullyingului, lista semnelor de violență.**

3. PROCEDURA din 28 mai 2025 privind mecanismul de semnalare anonimă a faptelor de violență și a suspiciunilor privind consumul de droguri și alte abateri de la normele de bună conduită în unitățile de învățământ preuniversitar – emitent Ministerul Educației și Cercetării, Parte integrantă din Ordinul nr. 4200/2005, publicat în Monitorul Oficial nr. 516 din 3 iunie 2025

Obiect:

- Stabilește cadrul general pentru sesizarea anonimă a faptelor de **violență, consum de droguri sau alte abateri de la normele de conduită** în unitățile de învățământ preuniversitar.

- Scopul este **prevenirea și combaterea violenței**, asigurarea unui climat sigur și protejat pentru elevi și personalul unităților de învățământ.

Prevederile procedurii vizează în principal următoarele:
Sesizarea anonimă a faptelor de violență se poate face prin:

a) Cutia fizică de sesizări:

- Amplasată în loc vizibil și accesibil în școală.
- Formulare tipizate puse la dispoziție.

b) Formular electronic:

- Disponibil pe site-ul școlii.
- Permite completarea și trimiterea anonimă a sesizărilor.

c) Adresă de e-mail dedicată:

- Asigură confidențialitatea prin neînregistrarea adresei de e-mail.
- Poate fi folosită anonim la cerere.
- Persoana poate solicita **anonimizarea identității**.
- Se garantează **confidențialitatea informațiilor personale**.

Se pot semnală fapte precum:

- Violență între elevi (inclusiv antepreșcolari/preșcolari).
- Violență comisă de **personalul școlii asupra elevilor**.
- Violență a **elevilor asupra personalului școlii**.
- **Suspiciuni de consum de droguri** sau alte substanțe psihoactive.
- Suspiciuni legate de deținerea de **obiecte periculoase**, furt, tâlhărie.
- **Violență asupra copilului în afara mediului școlar**.

Procedura de analiză a sesizărilor:

- **CPCV (Comisia pentru Prevenirea și Combaterea Violenței)** analizează toate sesizările.
- Se urmează **procedura oficială aprobată prin Ordinul nr. 6.235/2023**.
- Se respectă:
 - **Confidențialitatea**.

- **Protecția datelor personale.**
- **CPCV:**
- Întocmește **rapoarte periodice.**
- **Monitorizează implementarea** măsurilor adoptate.
- Dacă sesizarea depășește competențele CPCV:
- Sunt sesizate **instituții abilitate** (poliție, DGASPC etc.).

Protecția identității:

- **Identitatea persoanei care formulează sesizarea**, dacă este cunoscută, este **anonimizată.**
- Doar **directorul** și persoanele desemnate pot avea acces la informații de identificare.
- **Orice tentativă de identificare/intimidare** a persoanei care sesizează constituie **abateră disciplinară sancționabilă.**
- **Represaliile** împotriva celor care semnalează fapte sunt strict interzise și pedepsite.

Mecanismul de sesizare trebuie:

- **Inclus în regulamentul intern** al școlii.
- **Publicat pe site-ul școlii.**
- Accesul la metodele de sesizare trebuie asigurat tuturor:
 - Elevi, părinți, personalul din unitățile de învățământ.
- Procedura este **diseminată periodic** și elevii sunt **încurajați să o folosească.**
- Poate fi **revizuită periodic** pentru a rămâne eficientă și conformă cu legislația.
- **Regulamentele interne ale școlii** trebuie adaptate la această procedură.

Anexa conține un **formular de sesizare anonimă** pentru a colecta:

1. **Tipul faptei** (violență fizică, verbală, bullying, comportament neadecvat, consum de droguri etc.).
2. **Descriere detaliată** a incidentului.
3. **Locul, data și ora** aproximativă.
4. **Recurența** comportamentului (dacă au mai avut loc incidente similare).

5. Alte observații sau sugestii.

- **Numele nu este obligatoriu.**
- Informațiile sunt tratate **confidențial și cu seriozitate.**

4. Statutul Elevului din 1 august 2024

Include: un cadru de protecție împotriva bullyingului în școli, prevăzând măsuri de sancționare pentru agresori și sprijin pentru elevii afectați, promovând astfel un mediu educațional sigur și nediscriminatoriu.

Principalele prevederi:

- Elevii au **dreptul de a beneficia de tratament nediscriminatoriu** din partea conducerii unității de învățământ, a personalului didactic, nedidactic și a altor elevi, unitatea de învățământ având obligația **să se asigure că niciun elev nu este supus discriminării sau hărțuirii** pe criterii precum rasă, etnie, limbă, religie, sex, convingeri, dizabilități, naționalitate, cetățenie, orientare sexuală, stare civilă, situație familială, situație socio-economică, probleme medicale, capacitate intelectuală sau alte criterii cu potențial discriminatoriu.

- Este **interzisă sancționarea elevilor prin mustrarea în fața colectivului clasei sau a școlii**, ceea ce poate descuraja stigmatizarea sau umilirea publică.

- Violența fizică, verbală sau sub orice altă formă, precum și agresiunea sunt **sancționate conform dispozițiilor legale în vigoare.**

- Elevii care manifestă comportamente jignitoare, indecente, de intimidare, de discriminare și violență în limbaj și comportament față de colegi sau personalul unității de învățământ sunt supuși sancțiunilor.

- Elevilor le este **interzis să provoace, să instige și să participe la acte de violență** în unitatea de învățământ și în afara acesteia.

- Există o **Comisie pentru prevenirea și combaterea violenței, a faptelor de corupție și discriminării în mediul școlar și promovarea interculturalității**, care analizează abaterile grave legate de violență și discriminare și propune sancțiunile corespunzătoare.

- **Procedura de aplicare a sancțiunilor** include interviuarea pentru cazurile de violență, realizată în acord cu norme specifice privind managementul cazurilor de violență asupra elevilor și personalului școlar.

- Elevii sancționați cu suspendare sau exmatriculare pentru fapte de violență **beneficiază de consiliere școlară, intervenție psihologică și psihoterapie, precum și de activități remediale.**

- **Se interzice difuzarea în unitatea de învățământ de materiale care cultivă violența**, intoleranța sau care lezează imaginea publică a unei persoane.

- Elevii au **dreptul de a se asocia și de a participa la grupuri și organizații care promovează interesele elevilor**, ceea ce poate include și activități de combatere a bullyingului.

- **Reprezentanții elevilor au obligația de a reprezenta interesele tuturor elevilor**, indiferent de criterii discriminatorii, și de a răspunde oricărui elev care semnalează o problemă legată de atribuțiile lor, ceea ce poate încuraja raportarea și combaterea bullyingului.

5. Ordinul nr. 3781/2025, emis de Ministerul Educației și Cercetării și publicat în Monitorul Oficial nr. 385 din 30 aprilie 2025, aprobă Procedura privind monitorizarea audio-video în cadrul unităților de învățământ preuniversitar.

Obiect:

Procedura are ca scop stabilirea unui set unitar de reguli privind:

- Implementarea și utilizarea sistemelor de supraveghere audio-video pentru asigurarea pazei și protecției persoanelor, bunurilor și valorilor în spațiul școlar.

- Prevenirea actelor de violență fizică și/sau psihică în unitățile de învățământ preuniversitar.

- Responsabilitățile legate de administrarea și accesul la înregistrările audio-video.

Condiții legale și de legitimitate

Instalarea sistemelor de supraveghere audio-video trebuie să respecte:

- Legea învățământului preuniversitar nr. 198/2023.

- GDPR și Legea nr. 190/2018 pentru protecția datelor personale.

- Normele metodologice privind paza obiectivelor și protecția persoanelor.

- Ghidul Comitetului European pentru Protecția Datelor privind prelucrarea datelor prin mijloace video.

Sistemele pot fi instalate în sălile de clasă, exteriorul clădirilor, holuri, săli de festivități, cămine/internate și săli de sport (excluzând vestiarele și grupurile sanitare). Decizia de instalare trebuie să evidențieze necesitatea strictă a supravegherii, de regulă funcționând și pe timpul nopții sau în afara orelor de program pentru prevenirea săvârșirii de fapte contrare legii.

Scopul și modul de utilizare

Sistemele de supraveghere sunt destinate exclusiv:

- Cercetării cazurilor de violență fizică sau psihică în spațiul școlar.

- Protejării bunurilor și valorilor unității de învățământ.

Unitățile trebuie să informeze publicul prin note pe site-ul oficial și afișarea unor pictograme standardizate de avertizare privind supravegherea audio-video. Locația exactă a camerelor nu este divulgată decât dacă există neclarități privind zonele monitorizate.

Tipul echipamentelor și accesul la date

Se utilizează doar camere cu circuit închis, care nu permit accesul extern la înregistrări. Accesul la înregistrări este strict reglementat, astfel:

- Nu se permite publicarea sau folosirea înregistrărilor pentru prejudicierea imaginii sau integrității persoanelor implicate.

- Înregistrările pot fi puse la dispoziția organelor de urmărire penală la cerere.

- Accesul se face pe bază de cerere scrisă aprobată de director, iar vizualizarea se limitează la persoanele vizate, respectiv reprezentanți legali, personal școlar autorizat, personalul din cadrul inspectoratelor școlare, psihologi sau consilieri școlari.

- Sunt aplicate măsuri tehnice și procedurale stricte pentru controlul accesului fizic și logic la sistem și date: poziționarea monitoarelor, proceduri de autorizare, autentificare, monitorizare a activităților utilizatorilor.

Procedura de luare a deciziei privind instalarea sistemului

Decizia de instalare se ia cu acordul majorității simple a părinților/reprezentanților legali ai elevilor minori, elevilor majori și salariaților unității, prin proces-verbal. Acordul pentru un elev minor este exprimat de un singur părinte/reprezentant legal.

În situații excepționale, când există risc crescut de violență, sistemul poate fi instalat doar cu informarea părinților și a salariaților, fără necesitatea acordului expres.

Decizia consiliului de administrație privind instalarea sau prelungirea funcționării sistemului este valabilă pentru maximum un an calendaristic, cu posibilitatea prelungirii dacă condițiile care au justificat decizia inițială persistă.

Stocarea și protecția datelor

Înregistrările trebuie păstrate în condiții de siguranță și confidențialitate pentru 30 de zile, cu posibilitatea prelungirii perioadei până la finalizarea cercetărilor, după care datele se șterg automat.

Unitatea de învățământ trebuie să asigure disponibilitatea, integritatea și confidențialitatea datelor, cu desemnarea persoanelor responsabile pentru gestionarea sistemului, amplasarea camerelor, procedurile de achiziție, întreținere și de gestionare a incidentelor.

Obligațiile unităților de învățământ

Unitățile trebuie:

- să utilizeze înregistrările doar pentru scopurile stabilite (cercetarea violenței și protecția bunurilor).
- să nu folosească înregistrările pentru evaluarea profesională a cadrelor didactice sau soluționarea contestațiilor elevilor.
- să asigure funcționarea corespunzătoare a sistemelor.

- să pună la dispoziția organelor de urmărire penală înregistrările la cerere.

- să protejeze confidențialitatea și să nu comercializeze sau facă publice înregistrările.

Protejarea vieții private și securitatea informațiilor

Unitățile se angajează să respecte prevederile GDPR și ale legislației naționale privind protecția datelor, asigurând:

- Respectarea modului de prelucrare și a perioadei de stocare.
- Securitatea și confidențialitatea înregistrărilor.
- Prevenirea diseminării datelor în spațiul public.
- Informarea persoanelor vizate despre prelucrarea datelor.
- Interzicerea comercializării și publicării înregistrărilor.

Finanțare și evaluare

Fondurile pentru achiziționarea sistemelor pot fi asigurate de unitățile administrativ-teritoriale sau Ministerul Educației și Cercetării.

Unitățile cu sisteme audio-video trebuie să realizeze evaluări ale impactului asupra protecției datelor conform ghidurilor Comitetului European pentru Protecția Datelor.

6. Regulamentul de organizare și funcționare a unităților de învățământ preuniversitar (ROFUIP)

Obiect:

- **Obligă introducerea în regulamentul intern al fiecărei școli a măsurilor și sancțiunilor pentru bullying.**

- **Prevede rolul comisiilor anti-bullying, politicile de prevenire și informarea regulată a elevilor și a părinților.**

Principalele prevederi:

Interzicerea violenței în unitățile de învățământ

- **În unitățile de învățământ sunt interzise orice forme de violență fizică, psihică, verbală etc. asupra copiilor/beneficiarilor primari și a personalului unității de învățământ.**

- **Sunt interzise activitățile care încalcă normele de conduită morală și conviețuire socială și care pun în pericol sănătatea, integritatea fizică sau psihică a beneficiarilor primari sau a personalului din unitatea de învățământ.**

Comisia pentru prevenirea și combaterea violenței în mediul școlar:

- La nivelul unităților de învățământ preuniversitar de stat se constituie **Comisia pentru prevenirea și combaterea violenței, a faptelor de corupție și discriminării în mediul școlar și promovarea interculturalității**. Comisia este formată din: un director adjunct sau coordonator, 4-6 cadre didactice, reprezentanți ai părinților, elevi, reprezentanți ai primarului și consiliului local (cu statut de invitați), profesor-consilier școlar și mediator școlar (după caz).

- Directorul unității de învățământ emite decizia de constituire și componența nominală a comisiei.

- Comisia elaborează o procedură privind funcționarea sa în funcție de nevoile unității.

- Activitatea comisiei este de **raportare și aplicare a prevederilor legale** privind prevenirea și combaterea violenței, faptelor de corupție și discriminării și promovarea interculturalității în mediul școlar.

Atribuțiile comisiei privind violența școlară:

- **Înregistrarea și raportarea** la Inspectoratul Școlar Județean sau al Municipiului București a cazurilor de violență din mediul școlar.

- **Analizarea factorilor școlari** care au condus la săvârșirea faptelor de violență și elaborarea, **revizuirea și aplicarea Planului de prevenire** și reducere a violenței în mediul școlar al unității.

- Realizarea unui **raport privind incidența și prevenirea violenței**, comunicat Comisiei pentru evaluarea și asigurarea calității (CEAC) pentru includerea în raportul general al stării și calității învățământului.

- **Colaborarea cu autoritățile și instituțiile cu atribuții legale**, inclusiv servicii publice de asistență socială, poliție și jandarmerie.

- **Propunerea unor măsuri specifice pentru creșterea siguranței preșcolarilor/beneficiarilor primari și personalului** și prevenirea delincvenței juvenile în incinta și zonele adiacente unității de învățământ.

- Propunerea, aplicarea și monitorizarea unor măsuri pentru promovarea stării de bine, climatului școlar pozitiv și coeziunii școlare.

Obligații ale personalului didactic și ale conducerii privind violența.

- Personalul didactic are **obligatia de a sesiza instituțiile publice de asistență socială/educațională specializată și Direcția Generală de Asistență Socială și Protecția Copilului** în legătură cu orice încălcări ale drepturilor beneficiarilor primari care afectează demnitatea sau integritatea fizică și psihică.

- Directorul unității de învățământ **supune spre aprobare consiliului de administrație procedura de sesizare a suspiciunilor și faptelor de violență** la nivelul unității, precum și metoda de sesizare confidențială a acestora, care trebuie afișate la loc vizibil la intrarea în unitatea de învățământ.

- Personalul didactic evaluează beneficiarii primari corect și transparent și nu condiționează această evaluare de obținerea vreunui avantaj.

- Conducerea unității de învățământ **are obligația de a asigura implementarea hotărârilor consiliului de administrație**, inclusiv cele legate de prevenirea și combaterea violenței.

Colaborarea cu autoritățile și comunitatea:

- Unitățile de învățământ **pot încheia protocoale** cu organizații nonguvernamentale, instituții medicale, poliție, jandarmerie etc., pentru atingerea obiectivelor educaționale, inclusiv prevenirea violenței.

- În cazul activităților derulate în afara perimetrului unității, protocolul trebuie să specifice responsabilitatea asigurării securității beneficiarilor primari.

- **Reprezentanții părinților/reprezentanților legali se implică în buna derulare a activităților** din cadrul parteneriatelor încheiate de unitatea de învățământ.

Obligațiile părinților/reprezentanților legali:

- **Părinții/reprezentanții legali trebuie să colaboreze cu personalul unității** pentru desfășurarea în condiții optime a

procesului educațional și să participe la ședințe de consiliere parentală.

- Sunt **obligați să asigure un comportament civilizat și să nu manifeste agresivitate verbală sau comportamentală** față de colegi și personalul unității de învățământ.

Măsuri legale și sancțiuni:

- Nerespectarea obligațiilor poate atrage răspunderea disciplinară și aplicarea de sancțiuni, inclusiv scăderea notei la purtare, conform regulamentului unității și Statutului elevului.

- Contravențiile legate de nerespectarea contractului educațional și procedurilor pot fi sancționate cu amenzi.

Cadrul juridic conex

Legea nr. 272/2004 privind protecția și promovarea drepturilor copilului, cu modificările și completările ulterioare: prevede că orice copil are dreptul de a fi protejat împotriva abuzului, neglijării, exploatării, violenței și oricăror alte forme de violență, indiferent de mediul în care se află.

Codul Civil și Codul Penal protejează drepturile nepatrimoniale – onoare, imagine, demnitatea umană – și pot fi aplicabile agresiunilor verbale, insultei, hărțuirii.

Referințe bibliografice

1. Armitage, R. (2021). Bullying in children: impact on child health. *BMJ paediatrics open*, 5(1), e000939.
2. Alonso, C., & Romero, E. (2017). Aggressors and victims in bullying and cyberbullying: A study of personality profiles using the five-factor model. *The Spanish journal of psychology*, 20, E76.
3. Ariani, T. A., Putri, A. R., Firdausi, F. A., & Aini, N. (2025). Global prevalence and psychological impact of bullying among children and adolescents: a meta-analysis. *Journal of Affective Disorders*, 385, 119446.
4. Arseneault, L. (2017). The long-term impact of bullying victimization on mental health. *World psychiatry*, 16(1), 27.
5. Bossenmeyer, M. How teacher should respond to school bullying. <https://peacefulplaygrounds.com/how-teachers-should-respond-to-bullying/>
6. Cohen, J., McCabe, L., Michelli, N. M., & Pickeral, T. (2009). School climate: Research, policy, practice, and teacher education. *Teachers College Record*, 111, 180–213
7. Coloroso, B. (2003). The Bully, the Bullied, and the Bystander: From Preschool to High School. How Parents and Teachers Can Help Break the Cycle. *HarperResource, New York, NY*.
8. Collins, C., Batten, M., Ainley, J., & Getty, C. (1996). *Gender and School Education*. Commonwealth Information Services, Australian Government Publishing Service, GPO Box 84, Canberra, Australian Capital Territory, Australia 2601.
9. Costa Jr, P. T., & McCrae, R. R. (1995). Domains and facets: Hierarchical personality assessment using the Revised NEO Personality Inventory. *Journal of personality assessment*, 64(1), 21-50.
10. Craig, W. M., & Pepler, D. J. (2007). Understanding bullying: From research to practice. *Canadian Psychology/Psychologie Canadienne*, 48(2), 86.

11. Darimis, D., Hidayah, N., Atmoko, A., Ramli, M., Fitriyah, F. K., & Hanafi, H. (2022). Treating verbal bullying among students between cognitive behavioral counseling and group counseling with discussion. *Pegem Journal of Education and Instruction*, 12(4), 253-259.
12. Durlak, J. A., Weissberg, R. P., Dymnicki, A. B., Taylor, R. D., & Schellinger, K. B. (2011). The impact of enhancing students' social and emotional learning: A meta-analysis of school-based universal interventions. *Child development*, 82(1), 405-432.
13. Elliott, M. (Ed.). (2002). *Bullying: A practical guide to coping for schools*. Pearson Education.
14. Fundația World Vision România. (2021). Raport: Bullying-ul în școală. <https://worldvision.ro/wp-content/uploads/2021/06/Raport-Bullying-in-scoala.pdf>
15. Hinduja, S., & Patchin, J. W. (2014). *Bullying beyond the schoolyard: Preventing and responding to cyberbullying*. Corwin press.
16. Hsiao, M. N., Tai, Y. M., Wu, Y. Y., Tsai, W. C., Chiu, Y. N., & Gau, S. S. F. (2022). Psychopathologies mediate the link between autism spectrum disorder and bullying involvement: A follow-up study. *Journal of the Formosan Medical Association*, 121(9), 1739-1747.
17. Juvonen, J., & Graham, S. (2014). Bullying in schools: The power of bullies and the plight of victims. *Annual review of psychology*, 65(1), 159-185
18. Kohut, M. R. (2007). *The complete guide to understanding, controlling, and stopping bullies & bullying: A complete guide for teachers & parents*. Atlantic Publishing Company.
19. Lu, H. H., Chen, D. R., & Chou, A. K. (2022). The school environment and bullying victimization among seventh graders with autism spectrum disorder: a cohort study. *Child and adolescent psychiatry and mental health*, 16(1), 22.

20. McGrath, M. J. (2007). *School bullying: Tools for avoiding harm and liability*. Corwin Press.

21. Ministerul Educației. (2023, 6 septembrie). Ordinul nr. 6 235/2023 pentru aprobarea Procedurii privind managementul cazurilor de violență. Monitorul Oficial, Partea I, nr. 856 din 22 septembrie 2023. <https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/274669>

22. Ministerul Educației. (2025). *Ordinul nr. 4200/2025 pentru aprobarea Procedurii privind mecanismul de semnalare anonimă a faptelor de violență și a suspiciunilor privind consumul de droguri și alte abateri de la normele de conduită în unitățile de învățământ*. Publicat în Monitorul Oficial. Disponibil la: <https://lege5.ro/gratuit/ge3dqnxgi2tg>

23. Ministerul Educației. (2024). *Ordinul nr. 5707/2024 privind aprobarea Statutului Elevului*. București: Monitorul Oficial. https://www.edu.ro/sites/default/files/_fișiere/Legislatie/2024/OM_5707_2024_Statut_elev.pdf

24. Ministerul Educației și Cercetării. (2025). *Ordinul nr. 3781/2025 privind măsuri pentru siguranța în unitățile de învățământ preuniversitar* <https://www.isjialomita.ro/files/legi/Ordinul%20MEC%20nr.%203781%20din%202025.pdf>

25. Ministerul Educației și Cercetării. (2024, 6 august). Ordinul nr. 5 726/2024 privind aprobarea Regulamentului-cadru de organizare și funcționare a unităților de învățământ preuniversitar (ROFUIP). <https://edu.ro/ROFUIP>

26. Mitchell, M. M., & Bradshaw, C. P. (2013). Examining classroom influences on student perceptions of school climate: The role of classroom management and exclusionary discipline strategies. *Journal of school psychology, 51*(5), 599-610.

27. Mitsopoulou, E., & Giovazolias, T. (2015). Personality traits, empathy and bullying behavior: A meta-analytic approach. *Aggression and violent behavior, 21*, 61-72.s

28. Mooney, S., & Smith, P. K. (1995). Bullying and the child who stammers. *British Journal of Special Education*, 22(1), 24-27.
29. Nixon CL. Current perspectives: the impact of cyberbullying on adolescent health. *Adolesc Health Med Ther*. 2014 Aug 1;5:143-58.
30. OâÂ Â²Moore, M., & Minton, S. J. (2004). Dealing with bullying in schools: A training manual for teachers, parents and other professionals.
31. Olweus, D. (1993). Bullying at school Oxford. *UK: Blackwell Publishing*. [Google Scholar].
32. Pabón-Carrasco, M., Ramirez-Baena, L., Jiménez-Picón, N., Ponce Blandón, J. A., Martínez-Montilla, J. M., & Martos-García, R. (2020). Influence of personality traits and its interaction with the phenomenon of bullying: Multi-centre descriptive study. *International journal of environmental research and public health*, 17(1), 172.
33. Parlamentul României. (2023). Legea învățământului preuniversitar nr. 198/2023. https://edu.ro/sites/default/files/_fișiere/Minister/2023/Legi_educatie_Romania_educata/legi_monitor/Legea_invatamantului_preuniversitar_nr_198.pdf
34. Plexousakis, S. S., Kourkoutas, E., Giovazolias, T., Chatira, K., & Nikolopoulos, D. (2019). School bullying and post-traumatic stress disorder symptoms: The role of parental bonding. *Frontiers in public health*, 7, 75.
35. Reid, P., Monsen, J., & Rivers, I. (2004). Psychology's Contribution to Understanding and Managing Bullying within Schools. *Educational Psychology in Practice*, 20(3), 241-258. <https://doi.org/10.1080/0266736042000251817>
36. Rigby, K. (2003). *Stop the bullying: A handbook for schools*. Aust Council for Ed Research.
37. Salvați Copiii România. (2022). Peste un sfert dintre copii au fost agresori; jumătate spun că au fost victime ale

bullying-ului [Raport PDF]. <https://www.salvaticopiii.ro/sites/ro/files/2023-11/studiu-pesto-un-sfert-dintre-copii-au-fost-agresori-jumatate-spun-ca-au-fost-victime-ale-bullyingului.pdf>

38. Thomas, H. J., Chan, G. C., Scott, J. G., Connor, J. P., Kelly, A. B., & Williams, J. (2016). Association of different forms of bullying victimisation with adolescents' psychological distress and reduced emotional wellbeing. *Australian & New Zealand journal of psychiatry*, 50(4), 371-379.

39. Sapouna, M., De Amicis, L., & Vezzali, L. (2023). Bullying victimization due to racial, ethnic, citizenship and/or religious status: A systematic review. *Adolescent research review*, 8(3), 261-296.

40. Sahin-Ilkorkor, Z., & Brubaker, S. J. (2025). Similarities and Differences Between Bullying and Sexual Harassment in Schools: A Social-Ecological Review of Risk and Protective Factors. *Behavioral Sciences*, 15(1), 61.

41. Sjørsø, I. R., Fandrem, H., O'Higgins Norman, J., & Roland, E. (2019). Teacher authority in long-lasting cases of bullying: A qualitative study from Norway and Ireland. *International journal of environmental research and public health*, 16(7), 1163.

42. Swansea University. "Young victims of cyberbullying twice as likely to attempt suicide and self-harm, study finds." ScienceDaily. ScienceDaily, 19 April 2018

43. Unicef România / OECD (2018). Raport OECD – România printre top țări europene cu bullying în școli UNICEF

44. UNICEF Moldova. Antibullying: Prevenire și intervenție. Program adresat profesioniștilor. 2021

45. Ye, Z., Wu, D., He, X., Ma, Q., Peng, J., Mao, G., ... & Tong, Y. (2023). Meta-analysis of the relationship between bullying and depressive symptoms in children and adolescents. *BMC psychiatry*, 23(1), 215.

46. Wentzel, K. R. (1998). Social relationships and motivation in middle school: The role of parents, teachers, and peers. *Journal of educational psychology*, 90(2), 202.

47. Whitson, S. (2014). *8 Keys to End Bullying: Strategies for Parents & Schools*. WW Norton & Company.

48. Wolke, D., & Lereya, S. T. (2015). Long-term effects of bullying. *Archives of disease in childhood*, 100(9), 879-885.

49. Xu, M., Macrynika, N., Waseem, M., & Miranda, R. (2020). Racial and ethnic differences in bullying: Review and implications for intervention. *Aggression and violent behavior*, 50, 101340.

50. Hotărârea nr. 1065/2024 privind aprobarea Planului național de combatere a violenței școlare.

51. Legea nr. 272/2004 privind protecția și promovarea drepturilor copilului.

52. <https://sigurantascolara.ro/informatii-utile/studiul-siguranta-in-scoala/>

